

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗИНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«Психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану»**

Студентки 2 курсу групи ПС-61
другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Психологія»
за спеціальністю 053 – ПСИХОЛОГІЯ
Юлії Покутньої

Керівник: к. психол. н., доц. Ігор ЗУЄВ

Чотирьохрівнева шкала оцінювання _____
Кількість балів: _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків – 2024 рік

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
1.1. Теоретичні підходи до вивчення сімейного благополуччя.....	6
1.2. Психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану.....	17
Висновки до першого розділу	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
2.1. Організація емпіричного дослідження	33
2.2. Методичне забезпечення, опис методик емпіричного дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану....	33
Висновки до другого розділу	43
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	45
3.1. Результати емпіричного дослідження психологічного благополуччя.....	45
3.2. Результати порівняльного аналізу груп.....	54
3.3. Результати кореляційного аналізу.....	60
Висновки до третього розділу	70
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
АНОТАЦІЯ	83
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах воєнного стану відбуваються кардинальні зміни в процесі трансформації сучасної молоді сім'ї як соціального інституту. На увагу фахівців заслуговують тривожні ознаками дезорганізації молодих сімей в умовах воєнного стану, насамперед тенденція зниженням рівня народжуваності, збільшення кількості сімейно-побутових порушень, збільшенням кількості розлучень, підвищення рівня невротизації тощо. Саме тому, на нашу думку, одним з пріоритетних напрямків психологічних досліджень має бути з'ясування психологічних законів функціонування і розвитку молодих сімей в умовах воєнного стану та підготовка фахівців до надання молодим сім'ям психологічної допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням поняття «благополуччя» займалась низка вітчизняних й закордонних дослідників, які зокрема: визначали поняття психологічного благополуччя (О. Позднякова та П.Фесенко); визначили чинники суб'єктивного благополуччя (Г. Пучкова, О. Бочарова та І. Горбаль); проаналізували критерії психологічного благополуччя (Е. Десі, Н. Бредберна, К. Ріфф, Т. Тейлора й ін., М. Селігмана, Н. Волинець, І. Габа, Ю. Кашлюк); дослідили структуру психологічного благополуччя (Ю. Бессонова, Р. Шарапова); розробили методику діагностики подружніх стосунків (В. Левкович та О. Зуськов); дослідили психологію щастя (Р. Аргайл); дослідили певні аспекти сімейних взаємин (С. Діденко, М. Корольчук, О. Столярчук, О. Бондарчук, К. Седих, Л. Орбан-Лембрик, Л. Коробка, О. Єрмусевич, З. Кісарчук, Л. Помиткіна); проаналізували проблеми молодих сімей (Є. Лібановою, М. Лукашевичем, Н. Черниш, О. Рублюк, І. Чеховською, М. Головатим, О. Романенко, А. Васильєвим); визначили сутність сім'ї та сімейного виховання (Т. Федорченко, Б. Ковбас, І. Трубавіна, О. Вишневський, В. Постовий, Г. Бевз, З. Кияниця, В. Костів, О. Протарас); дослідили кризові періоди у життєдіяльності молодих сімей (П. Горностаї, С. Васьківська, Н. Пов'якель, М. Грищук, А. Співаковська, І.

Чорна, Г. Росінський, Л. Шестопалова Р. Попелюшко, М. Маркова, О. Буряк, В. Козира, В. Козира).

Об'єктом дослідження є психологічне благополуччя молодих сімей.

Предметом дослідження є психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – дослідити психологічне благополуччя молодих сімей під час воєнного стану.

Гіпотеза дослідження – у своєму дослідженні ми виходимо з припущення, що в умовах воєнного стану благополуччя молодих сімей суттєво трансформується внаслідок того, що шлюбні партнери переживають кризові умови життєдіяльності як критичний період у розвитку подружніх взаємин.

Задачі дослідження. Для досягнення мети вирішується ряд задач:

- здійснити теоретичний аналіз феномену «благополуччя» сімей;
- проаналізувати та розкрити психологічні особливості благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану;
- відповідно до теми дослідження підібрати релевантний психодіагностичний інструментарій;
- емпірично дослідити благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану;

Методи дослідження. Для реалізації окреслених у роботі завдань використовувалися:

- 1) теоретичні методи: аналіз, систематизація, узагальнення наукової літератури;
- 2) емпіричні методи: спостереження, тестування, анкетування, статистичні методи

Методики дослідження. Емпіричне дослідження проведено за допомогою п'яти психодіагностичних методик:

- 1) Методика «Шкала психологічного благополуччя» (К. Ріфф; в адаптації Т.Д. Шевелєнкової та П.П. Фесенко) – для вивчення основних

компонентів психологічного благополуччя (позитивне ставлення, автономія, управління оточуючим середовищем, особистісне зростання, цілі в житті, самоприйняття);

2) Методика «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (ДШПО) (Потапчук Є. М.) – для з'ясування рівня міжособистісної сумісності чоловіка і жінки та майбутні перспективи їхнього сімейного життя;

3) Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Г. П. Бутенко, В. В. Столін, Т. Л. Романова,) – для експрес-діагностики на ступінь задоволеності або незадоволеності шлюбом;

4) Методика «Установки в сімейній парі» – спрямована на виявлення установок шлюбних партнерів;

5) Опитувальник «Конструктивно-деструктивна сім'я» (КДС) (Е. Г. Ейдемільер, В. Юстицкис) – для з'ясування наявності або відсутності деструктивних взаємовідносин між членами сім'ї, зокрема виявлення члена сім'ї, який найбільше завдає турбот.

Вибірка дослідження. Емпіричне дослідження проведено із залученням 30 молодих подружніх пар.

Респонденти – 60 осіб віком від 19 до 36 років, які перебувають у першому шлюбі, із стажем подружнього життя до десяти років.

Вибірка респондентів розділена на дві групи: 15 подружніх пар, з подружнім стажем від одного до п'яти років і пари; 15 подружніх пар з тривалістю шлюбу від п'яти до десяти років.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для роботи з молодими сім'ями спрямованої на підвищення рівня психологічного благополуччя в умовах воєнного стану.

Апробацію результатів магістерської роботи здійснено на наукових конференціях: XXV Міжнародна науково-практична конференція «Problems with distance learning and ways to solve them», 24-26 червня 2024 р., Прага, Чехія .

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Теоретичні підходи до вивчення сімейного благополуччя.

Дослідження сімейного благополуччя доречно розпочати із з'ясування змісту поняття «благополуччя», яке за словниками, визначається, як: 1) достаток; життя в достатку, добробуті й спокої; 2) добробут, сукупність матеріальних і духовних благ; гаразд, гаразди, щастя, щасливе життя [1].

Н. В. Каргіна визначає благополуччя, як активний стан, що дозволяє людині розвиватись та вдосконалюватись. Посилаючись на Л. В. Куликова, дослідниця справедливо зауважує, що людина відчуває благополуччя, та здатна до рефлексування цього стану [17, с. 49].

Я. В. Якимчук посилаючись на Н. В. Волинець зазначає, що благополуччя – це багатофакторна конструкція, яка представляє собою складну взаємодію різноманітних чинників: економічних, соціальних, фізичних, психологічних і духовних чинників, які є результатом впливу генетичних схильностей, середовища та особливостей індивідуального розвитку [50].

Н. В. Грисенко, К. Ю. Батаєва звертають увагу, що закордонні психологи досліджують поняття «благополуччя» як складний конструкт фізичних, економічних, культурних, соціальних, психологічних, духовних чинників. Дослідники посилаються на визначення «благополуччя» за М. Селігманом, який витлумачує поняття «благополуччя людини» як позитивну афективність, що міцно поєднана з діяльністю [8, с. 53].

І. М. Щербакова проаналізувала дослідження закордонних науковців і з'ясувала, що Л. Т. McGregor витлумачує зміст слова «благополуччя» від давньоанглійської мови «wel» – достаток та «beon» – існувати. Зокрема, Sue L. Т. McGregor посилаючись на дослідження визначає благополуччя, як: прийнятний стан безпеки; власне відчуття поваги, яке транлюється іншими;

самоцінності; міцний зв'язок з оточуючими; доступності всіх необхідних ресурсів; залученість під час процесів, де необхідно приймати рішення [54, с. 462].

Ми визначили, що на думку McKeown Kieran; Pratschke Jonathan; Haase Trutz слово «благополуччя», все частіше використовується закордонними науковцями як синонім «щастя», охоплює як фізичне, так і психологічне благополуччя, а також якість стосунків між батьками та якість стосунків між батьками та дітьми [57, с. 5]. Так, закордонні науковці Patricia A. Thomas, Hui Liu, Debra Umberson використовують широке визначення благополуччя, що включає численні виміри, такі як загальне щастя, задоволеність життям і хороше психічне та фізичне здоров'я [58].

Shahram Mansooru зауважує, що сьогодні розповсюдженими є теорії, які акцентують увагу суто на психологічних аспектах благополуччя. Наприклад, теорія самовизначення (Ryan & Deci, 2000), вивчає суб'єктивні оцінки трьох психологічних потреб: автономії, компетентності та спорідненості. Відповідно до цієї теорії, досягненню благополуччя сприяють: можливості та досвід саморегульованих дій; самоефективність заснована на діяльності; відчуття зв'язку з іншими. Необхідно враховувати, що умови надмірного контролю, нескладної діяльності та відсутності причетності, як вважає Shahram Mansooru, підвищують ймовірність пасивності і поганого самопочуття людини [59, с. 22].

Пахоль Б. Є. звертає увагу, що серед закордонних і вітчизняних науковців, які займались дослідженням головних підходів щодо визначення благополуччя на увагу заслуговують праці: A. S. Waterman, M. Jahoda, E. L. Deci, N. Bradburn, Ed Diner, P. T. Costa, R. R. McCrae, P. Warr, M. W. Fordyce, C. Ryff, R. M. Ryan, О. С. Ширяєва, А. В. Вороніна, Е. Бенко, Т. Д. Шевеленкова, П. П. Фесенко, Л. В. Куликов, Т. В. Данильченко, та ін. [31, с. 81].

Психологи визначають благополуччя як відносно стійкий інтегральний багатокomпонентний феномен, що має залежність від різноманітних

чинників: уявлення про світ, особисті цінності, емоційні та поведінкові стереотипи, які притаманні у процесі різноманітних комунікативних навичок, особистісні якості, цілі у житті та загального рівня інтелекту. Різні аспекти благополуччя вимірюються як самооцінкою, яка є суб'єктивним чинником та об'єктивними чинниками - психодіагностичні вимірювання [31, с. 81-82].

Суб'єктивне сприйняття психічного благополуччя – це відчуття підтримки з боку соціально значущого оточення і, як наслідок, домінування почуття впевненості та компетентності особистості [55].

Вишнеvsька О. П., Завацька Н. Є., Петренко М. О., Завацький Ю. А. посилаючись на Е. Дайнера, Р. Еммонса, К. Ріффа визначили, що сутність переживання суб'єктивного благополуччя полягає в задоволеності життям, позитивному ставленні суб'єкта до фрагментів світу та власного бачення щодо свого майбутнього, у більшій кількості позитивних емоцій, ніж негативних [2, с. 69].

До структури суб'єктивного благополуччя особистості входять наступні складники: 1) оптимізм (В. Бочелюк, Ю. Завацький та ін.), щастя (М. Аргайл), задоволеність життям (Є. Гейко, О. Камінська та ін.), які на думку Вишнеvsької О. П., Завацької Н. Є., Петренко М. О., Завацького Ю. А. можуть бути поєднані в емоційно-оцінний (рівень позитивного емоційного сприйняття) та когнітивний (позитивне суб'єктивне оцінювання дійсності, задоволеність життям) компоненти. На думку дослідників, для встановлення рівнів суб'єктивного благополуччя молоді у шлюбі доцільним є розгляд останнього у якості двокомпонентної структури [2, с. 69].

Якимчук Я. В. звертають увагу, що всі чинники, що визначають психічне благополуччя, психологи поділяються на дві групи: 1) індивідуальні; 2) соціокультурні (див Додаток А) [55].

Посилаючись на дослідження К. Ріффа, М. А. Хрепливець зазначає, що в якості базових складових психологічного благополуччя людини виступають: 1) позитивні взаємовідносини з іншими, прийняття себе (позитивна самооцінка не тільки себе, а і власного життя); 2) автономія; 3)

компетентність (ефективно управління своїм життям); 4) мета, яка виступає вектором особистості у власному розвитку [51, с. 138].

Вітчизняні науковці Е. М. Лібанова, В. Г. Бялковська, О. А. Васильєва, О.О.Коломієць, О. І. Крикун, І. О. Курило, А. Г. Реут, В. С. Стешенко та інші визначили, що сім'я є багатовимірним соціальним утворенням, що об'єднує якості соціального інституту, соціальної структури, соціальної організації та малої соціальної групи [40, с. 7].

Федоренко Р. П. звертає увагу, що вперше в історії науки психології визначення сім'ї як системи надав Д. Джексон у 1965 році. Дослідник розглядав сімейну систему як єдину структуру, що по особливому функціонує та розвивається . Саме теорія Д. Джексона стала переломним моментом у науковому підході в психології до вивчення сім'ї [49, с. 168].

Сім'я - це найперша в житті людини соціальна група, завдяки якій, на думку А. Фещенко, людина переймає життєвий досвід, починає розуміти вимоги суспільства, які можуть поставати перед нею. Сім'я – це складне соціальне утворення, де кожен член є особистістю, індивідуальністю і є основною складовою єдиного цілого – сімейної групи [50, с. 114].

Мушкевич М. І., Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. наголошують, що сім'я є найважливішим осередком суспільства, яке є представником конкретного історичного періоду та відображає моральні і духовні особливості його розвитку[30].

За Столярчук О. А., сім'я – це мала соціальна група, яка заснована на подружньому союзі та родинних зв'язках, тобто відносинах між всіма членами, що живуть разом і формують спільне господарство на основі єдиного сімейного бюджету. Ознаками сім'ї як малої соціальної групи є не тільки шлюбні або родинні зв'язки між її членами, а і правові, психологічні та соціальні відносини, спільний побут, емоційна приналежність один до одного [44, с. 8-9].

С. О. Деніжна, М. О. Сова визначили, що психологічними особливостями сім'ї як малої соціальної групи є: нормативні установки

сімейних стосунків; різні цінності; закрита система сімейної групи, тобто на життєдіяльність сім'ї впливає її досвід, емоційність сімейних стосунків, глобальна сімейна незадоволеність, фрустрація через розбіжність між власними «ілюзіями» та реальністю; сімейна тривожність, почуття провини, надмірне нервово-психічне напруження [42, с. 7-8].

О. А. Столярчук наголошує, що в основі сім'ї, як правило, покладено шлюбні стосунки, тому ці поняття дуже пов'язані [43, с. 9]. Автор звертає увагу на існування шести ознак сучасної сім'ї: зростання вимог до успішного шлюбного життя; послаблення гендерних ролей у виконанні родинних обов'язків; зменшення кількості дітей в сім'ї; пом'якшення влади батьків над дітьми; поєднання родинної та професійної самореалізації; посилення процесів міграції, які переживає сучасна сім'я [44, с. 23].

Е. М. Лібанова, С. Ю. Аксьонова, В. Г. Бялковська, О. А. Васильєва, О. О. Коломієць, Б. О. Крімер, І. О. Курило, Е. М. Лібанова, Л. М. Мельничук, А. Г. Реут, Л. І. Слюсар, В. С. Стешенко запропонували схему цілого життєвого циклу сім'ї, в якому до першого циклу відноситься – створення сім'ї (укладання шлюбу); до другого циклу – народження першої дитини в родині; до третього циклу – народження останньої дитини в сім'ї; четвертий цикл – залишення першої дитини батьківської сім'ї; п'ятий цикл – завершення існування сім'ї [40, с. 44]. Натомість Столярчук О., визначає шість стадій родинного життєвого циклу: 1) укладання шлюбу і період без дітей; 2) молода сім'я, в якій є маленькі діти; 3) сім'я у середньому віці з дітьми-школярами; 4) сім'я зрілого віку, яку покидають дорослі діти; 5) старіюча сім'я; 6) завершальна стадія [44, с. 37].

Вітчизняні науковці О. М. Цільмак, В.О. Лефтеров визначили дві групи чинників, що впливають на взаємостосунки в родині: зовнішні чинники (рівень економічного розвитку суспільства, політична стабільність, культурні традиції) та внутрішні чинники (індивідуальні психологічні традицію родини; ступінь неофіційності родинних контактів; спільність побуту; відмінності членів родини) [36, с. 30].

Закордонні науковці McKeown Kieran; Pratschke Jonathan; Haase Trutz визначають існування чотирьох широких груп чинників-впливів на благополуччя батьків і дітей: 1) тип сім'ї, що вказується на те, чи проживає людина в домогосподарстві з одним чи двома батьками та чи такими є батьки одружені, проживають спільно, неодружені або окремо; 2) сімейні процеси, зокрема спосіб вирішення конфліктів, історія сім'ї між поколіннями стосунки, ставлення до батьківства та сімейних ролей тощо; 3) індивідуальні характеристики, зокрема риси особистості, такі як позитивна та негативна емоційність, а також психологічна незалежність і взаємозалежність; 4) сімейні обставини, такі як життєві події, освіта, соціальний клас, відпрацьовані години тощо [57, с. 5].

За Г. М. Шопи, М. О. Марценюк благополучна сім'я – це система, яка має високий рівень моралі, яка притаманна сім'ї, духовності, координації та кооперації, взаємодопомоги та підтримки, з раціональними способами вирішення проблем, які виникають у сім'ї. Її благополуччя забезпечується добротою у взаємовідносинах, вмінням поважати і любити один одного [25, с. 145].

Мороз А. С. зазначає, що С. Ruff виділяє шість незалежних компонентів психологічного сімейного благополуччя: гарне ставлення до себе і до минулого досвіду; цілі, що забезпечують сенс життя; відповідність вимогам, які висуває повсякденне життя; самореалізація (власне чи особистісне зростання); наявність довірливих стосунків з іншими (позитивні емоції у стосунках); здатність формувати власні думки [28, с. 46].

Щербакова І.М. посилаючись на дослідження Л. Т. McGregor, наголошує, що говорячи про сімейне благополуччя слід враховувати, що родина вважається здоровою, якщо відповідає наступним критеріям: фінансова стабільність, групова згуртованість, сімейна незалежність, загальне здоров'я, зв'язок із родиною та приналежність, духовне здоров'я [54, с. 462].

Благополуччя подружніх відносин, на думку В. Є. Ткаченко, породжує суб'єктивне благополуччя й фіксує об'єктивний (подружня інтеграція) та суб'єктивний (суб'єктивне благополуччя подружжя) чинники родинних відносин [46].

На думку Ю. Завацького суб'єктивне благополуччя особистості в родині – це багатофункційне складне соціально-психологічне утворення, до якого входять наступні компоненти: знання про себе, позитивне ставлення до своїх можливостей, задоволеність власним шлюбом [11, с. 39-40].

Міжособистісна взаємодія подружжя є основою сімейного благополуччя, яке, у свою чергу, зумовлене тією роллю, котру сім'я відіграє в житті суспільства та конкретної людини. Якість шлюбних відносин залежить від сумісності подружжя, їхньої соціальної та психофізичної відповідності, а також узгодженості поглядів, установок і прийнятих форм реагування в батьківських сім'ях, а благополуччя в шлюбі здебільшого визначається відчуттям суб'єктивної задоволеності подружніми стосунками [2, с. 69].

На думку вчених шлюбний потенціал включає у себе декілька аспектів, серед них матеріальний (залученість кожного у матеріальне благополуччя сім'ї); фізичне (почуття симпатії та фізичного потягу до партнера); психологічний чинник (сумісність психологічних якостей кожного із партнерів) [44, с. 67].

Вітчизняні фахівці визначають задоволеність шлюбом по різному (див. Додаток Б). Вчені виокремлюють три рівні задоволеності шлюбом: високий, середній і низький. Характер задоволеності шлюбом залежить від чотирьох базових чинників задоволеності: матеріального, культурного, сексуального, психологічного [44, с. 71-72].

Ткаченко В. Є. називає чинники, що дають високу ступінь показників благополуччя шлюбних стосунків (Див. Табл. 1. 3) [46].

Гасюк А. М. посилаючись Дідух М. Л. визначає дві групи чинників задоволеності шлюбом [5, с. 27]:

1) чинники, які з'явилися до одруження: психологічні якості кожної особистості;

2) чинники, що утворилися під час шлюбного життя: емоційні та психофізіологічні відносини подружжя, погляди на виховання дітей, розподілення домашніх обов'язків, наявність вільного часу, відносини з батьками подружжя та їхніми друзями [5, с. 27].

В. Є. Ткаченко дає своє визначення благополуччя шлюбно-подружніх відносин - подружня інтеграція при повному і безперервному розвитку особистості у кожного із подружжя й забезпеченні їх суб'єктивного благополуччя (див. Рис. 1.1) [46].

Рис. 1. 1. Концептуальна схема благополучного шлюбу [46].

Троценко Н. Є. зауважує, що психологи визначають благополуччя подружніх відносин такими факторами, як: ідентифікаційні механізми (Ю. Дмитрук), автономія кожного із партнерів (О. Кляпець), вимоги та умови, яке ставить соціальне середовище, співпереживання, самоконтроль, уміння подружжя впоратися з повсякденним стресом (Т. Крюкова), ставлення до партнера, до шлюбу взагалі і до власного (Є. Кіжаєва) [47].

Гринів О. М. зазначає, що сучасні чоловіки та жінки в першу чергу намагаються здобути освіту, працевлаштуватися, вирішити ряд економічних і побутових питань. А з другого боку, припускаємо, що прийняття рішення офіційного оформлення відносин між партнерами по-требує тих якостей, які мають зв'язок з психологічним благополуччям особистості. Водночас розуміння партнерами власної пари як постійного союзу, що має свої

перспективи, також не може не впливати на відносини, особистісне та сімейне благополуччя партнерів [7, с. 189].

Г. М. Шопа, М. О. Марценюк посилаючись на О.Г Сіляєва виділяють декілька чинників, що прямо або у зворотному боці чинять дію на благополуччя подружнього життя: непряма дія - особливості подружніх стосунків в батьківських сім'ях; сімейний устрій батьківської сім'ї, матеріальний рівень сім'ї, в якій зростали і виховувалися подружжя, негативні явища, що спостерігаються в батьківській сім'ї і в характері батьків; пряма дія – рівень освіти, стабільність праці, вік, строк знайомства [25, с. 144].

В Україні для визначення Індексу благополуччя молоді існують індикатори, які згруповані по 7 важливих блоків: освіта; здоров'я; економічні можливості; участь у політичному житті; участь у громадському житті; інформаційні та комунікаційні технології; безпека та захищеність [14].

Вище наведені індикатори сукупно визначають якість життя молодих сімей. Столярик О. Ю., Семигіна Т. В. з'ясували, що поняття «якість життя сім'ї» походить з англ. мови «family quality of life». Дослідники наголошують, що конструкт «якість життя сім'ї», а саме: здоров'я, матеріальний добробут, сімейні взаємовідносини, соціальна підтримка, професійна зайнятість, духовність та культурні цінності, дозволя тощо. Варто звернути увагу, що в науковій літературі розрізняють такі складові якості життя, як: об'єктивна: успішність індивіда/сім'ї у сферах його життя та повноцінні можливості задовольнити особистісні/сімейні (фізичні, матеріальні, економічні, екологічні, культурні) потреби, що сприяє позитивному соціальному самопочуттю; суб'єктивна, яка репрезентує ставлення індивіда/сім'ї до міри, способу та ступеню задоволення потреб . При цьому чинники суб'єктивного благополуччя сімей та особистісної зрілості варіюються й потребують ретельного вивчення для планування соціальних інтервенцій, розгортання різноманітних професійних та волонтерських сервісів на рівні громади [43, с. 38-39].

На думку Гасюк А. М., індикатори пов'язані з декількома чинниками: серед них соціально-економічні (статус у соціумі, наявність житла, роботи та ін.) та психологічні (спільні прагнення, цінності та ін.) [5, с. 30].

Столярчук О. звертає увагу, що вітчизняні вчені знайшли гендерні відмінності, які мають місце при оцінюванні чоловіком і жінкою задоволеності шлюбом [44, с. 74]. Саме Дроздова М. А. досліджуючи особливості соціальних уявлень молоді про благополуччя на різних соціальних рівнях, серед опитаних найвагомішим критерієм оцінки рівня благополуччя сім'ї стала позитивна психологічна внутрішньо сімейна атмосфера, цей показник сягнув більше половини. Більше десятої частини досліджуваних переконані, що атрибутом сімейного благополуччя виступає позитивний емоційний фон (це фактично поєднує дану смислову категорію з попередньою). Майже у десятій частині гроші не є критерієм справжнього благополуччя. Для незначної кількості - «Повна» сім'я, найменший показник серед досліджуваних благополучною вважають здорову, а також без шкідливих звичок сім'ю [10, с. 24].

В. М. Теслюк, Л. А. Ільків вважають, що міжособистісна взаємодія подружжя є основою сімейного благополуччя і психологічного комфорту. Трикомпонентна структура подружньої сумісності включає у себе когнітивний, емоційний, поведінковий аспекти. [45, с. 12].

Г. А. Кошонько зауважує, що міжособистісна сумісність складається із п'яти видів: 1) психофізична; 2) психофізіологічна сумісність; 3) психологічна; 4) соціально-психологічна сумісність; 5) духовна [24, с. 158].

О. М. Цільмак, В. О. Лефтеров наголошують, що подружня сумісність – це узгодження дії між всіма членами, оптимізація взаємостосунків в різних областях і у спільній діяльності. Вони виокремлюють три основні підходи до проблеми родинної сумісності: функціональний, структурний, адаптивний [36, с. 123].

Теслюк В. М, Ільків Л. А. провівши теоретико-емпіричне дослідження виділили чотири рівні подружньої сумісності:

- 1) духовна сумісність ;
- 2) персональна сумісність ;
- 3) сімейно-побутова сумісність ;
- 4) фізіологічна сумісність [45, с. 12].

Кошева Ю., Кірюхіна М., Хомяк О. виокремлюють декілька кризових періодів у розвитку сім'ї:

– перший рік подружнього життя проявляється в адаптаціях та конфліктах один до одного, коли окремі «Я» перетворюються на «Ми». Відбувається зміна почуттів, зникає закоханість і подружжя постають один перед іншим такими, які вони є. Відомо, що в перший рік життя сім'ї ймовірність розлучень дуже велика, приблизно 30% від загального числа шлюбів;

– другий кризовий період – це народження дітей. У батьків з'являються нові обов'язки, виховання дитини. Через це, у них зменшуються можливості для професійного зростання та реалізації власних інтересів. У цей період можуть не співпадати погляди подружжя та їхніх батьків у питаннях догляду та виховання дитини.

– третій кризовий період припадає на середній вік спільного життя подружжя (це приблизно 10-15 років шлюбу), який характеризується взаємним насичення один одним і з'являється дефіцит почуттів;

– четвертий період конфліктності стосунків подружжя припадає на 18-24 років спільного життя. Його поява часто збігається з наближенням періоду інволюції, відокремлення дітей та появою почуття самотності [22, с. 65].

За Столярчук О. психологічне здоров'я сім'ї – це рівень психологічного благополуччя родини, який здатний забезпечувати адекватні життєві умови, гармонійний стан і регуляцію поведінки, можливість протистояти небажаним впливам соціального середовища. Ознаки психологічного здоров'я сім'ї є: соціальний, психологічний, біологічний, економічний [44, с. 104].

Таким чином, в результаті проведеного теоретичного аналізу феномену «сімейне благополуччя» ми визначили зміст поняття «благополуччя», з'ясували зміст поняття «сімейне благополуччя». Ми визначили, що даний феномен досліджується вітчизняними і зарубіжними науковцями як: складна взаємодія культурних, соціальних, психологічних, фізичних, економічних і духовних чинників, що є результатом впливу генетичних схильностей, середовища та особливостей індивідуального розвитку. Теоретичне дослідження сімейного благополуччя дозволило нам визначити його як відчуття цілісності і внутрішньої рівноваги. Досліджуючи сімейне благополуччя слід враховувати, що суб'єктивне благополуччя визначається індивідуальними і соціокультурними чинниками. Переживання щодо свого суб'єктивного благополуччя полягає в задоволеності життям, власному позитивному ставленні до оточуючого світу.

1.2. Психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану

Психологічне благополуччя як феномен особистості – це власний досвід позитивно забарвлених почуттів або когнітивних оцінок, який є суб'єктивним [56, с. 97]. Будь які екстремальні умови життєдіяльності завжди ставлять під сумнів існування психологічного благополуччя. Саме тому, в умовах військового стану, який третій рік продовжується в Україні, дослідження психологічного благополуччя молодих сімей має бути одним з пріоритетних напрямків психологічних досліджень.

Війна залишає відбиток в житті та на психіці кожного українця, саме тому на думку І. Шинкаренка депресія, страх, апатія, нав'язливі думки, поганий настрій, йдуть поряд з усіма, хто побачив війну. Не є винятком і проблеми, що виникають у шлюбних стосунках [53, с. 550].

Л. Слюсар зазначає, що сім'я зазнає сильного впливу від війни і тих деструктивних процесів, що несе з собою війна [41, с. 4].

Р. П. Федорченко посилаючись на В. А. Сисенко виокремлює такі стадії шлюбного життя:

- 1) зовсім молода сім'я – це родина з подружнім життям до 4-х років;
- 2) молода родина – від 5-ти до 9-ти років спільного життя;
- 3) середня родина – від 10-ти до 19-ти років спільного життя;
- 4) літня родина – від 20-ти років і більше спільного життя [49, с. 184].

Аналізуючи психологічне благополуччя психологи звертають увагу, що поруч з поняттям психологічне благополуччя, дуже часто досліджуються такі близькі за змістом конструкти як: психічне здоров'я, якість життя, щастя тощо. Пенькова О.І. зазначає, що психологічне благополуччя є стійким, багатокомпонентним феноменом, який впливає на функціонування особистості і залежить від різноманітних чинників: особистісних знань про світ, наявності поведінкових стереотипів, різноманітних власних цілей тощо [32].

Категорія психологічного благополуччя особистості пов'язана із знаннями про гармонійне буття людини в різних філософських вченнях із головними позиціями щодо розуміння особистості та її розвитку в психодинамічному підході (Дж. Боулбі, А. Адлер, З. Фройд, К. Горні, Е. Фромм, Е. Еріксон, К.Г. Юнг), а також із психологічною концепцією позитивного існування людини, яка бере початок в теоріях екзистенційно-гуманістичного спрямування в психології (А. Маслоу, А. Лангле, Р. Мей, В. Франкл, К. Роджерс) та в його сучасному представленні – позитивній психології (І. Бонівелл, М. Селігман, П. Вонг, М. Чексентміхайї) [37, с.148-149].

Існує два напрямки дослідження психологічного благополуччя особистості:

- 1) гедоністична: психологічне благополуччя особистості розглядається через базове поняття «суб'єктивне благополуччя» (Р. Каммінгс, Е. Галлоун, А. Лау).

2) евдемоністична: в цій теорії ключове є те, що особистісний ріст та самореалізація є головними елементами психологічного благополуччя. Представники цього напрямку: К. Кеес, М. Ягода, К. Ріфф, [37, с.149-150].

Психологи вважають, що існують шість незалежних компонентів психологічного благополуччя: позитивне ставлення до себе і минулого досвіду; присутністю мети і сенсу життя; здатність відповідати на виклики повсякдення; відчуття самореалізації; довірливі стосунки з іншими; здатність до формулювання власних суджень [34, с. 31].

На думку Сердюк Л.З. психологічне благополуччя містить два основних компонента: перевагу позитивних емоцій над негативними і позитивна оцінка свого життя. Можемо зробити висновок, що можливим є виділення двох компонентів психологічного благополуччя: когнітивний (оцінювання різних аспектів власного життя) і емоційний (емоційна забарвленість щодо цих аспектів у власному житті) [38].

Стосовно дослідження чинників психологічного благополуччя, Сердюк Л.З. зауважує, що психологи вважають, що існує зв'язок між такими особистісними характеристиками як емоційна стійкість, академічна успішністю, екставерсія. Важливу роль відіграє особистий потенціал психологічного благополуччя, який значною мірою залежить від життєвих обставин [38].

Сердюк Л.З зазначає, що є різниця між структурами актуального та ідеального психологічного благополуччя. У дослідженні ми бачимо, що у структурі актуального психологічного благополуччя найбільш значущі є такі компоненти: «особистісне зростання», «ціль в житті», «позитивні взаємини з оточуючими»; ідеальне психологічне благополуччя найбільшою мірою пов'язане з високим сприйняттям себе, здатністю встановлювати і підтримувати довірчі стосунки з іншими, ефективна реалізація власних цілей [38].

Столярчук О. зазначає, що головними психологічними аспектами, які впливають на задоволеність шлюбом, є: позитивне ставлення до свого

партнера, що характеризується приємним спілкуванням, його особиста привабливість, співпадають цінності, емоційно пара задоволена відносинами один з одним, відносини можна охарактеризувати як рівноправні, проявляється взаємне кохання та поваги, присутня взаємна допомога один одному в питаннях особистісного зростання кожного, налагоджене ефективне спілкування в парі, присутнє взаєморозуміння й емпатія один до одного, партнери сприймають свою родину як єдине ціле, у парі відбувається ефективна взаємодія [44, с. 73].

Р. П. Федорченко робить наголос на тому, що незважаючи на важливість психологічних і емоційних взаємин у молодій сім'ї, вагоме місце посідає також матеріальний фактор, який характеризує її благополуччя. Також слід зазначити, що всежтаки зі збільшенням шлюбного життя цінність родини для чоловіка та жінки зростає [49, с. 187].

В Україні йде війна. У цих несприятливих умовах виконувати основні функції сім'ї вкрай складно, саме тому на думку Л. Слюсар, фізичне та соціокультурне відтворення населення всежтаки зводиться до його виживання: основним завданням сім'ї часто стає не народження і виховання дитини, а елементарне виживання всіх членів сім'ї, фізичний захист дітей від небезпеки [41, с. 7].

О. Злобіна, С. Дембіцький, Н. Костенко, Є. Головаха, С. Макеев, вважають, що війна – це важкий час випробувань для населення держави. Війна сильно вплинула на життєві установки, ціннісні орієнтації громадян та зробила загальну переоцінку пріоритетів [48, с. 25, с.330].

Під час війни, на думку Л. Слюсар, коли відсутнє почуття безпеки і впевненості у завтрашньому дні, психологічний стан часто є нестійким, внаслідок чого люди відчувають страх, тривогу, психологічне виснаження [41, с. 9].

І. Шинкаренко звертає увагу, що чоловіки зі зброєю в руках боронять власні родини та державу. Дуже часто в умовах війни постає проблема феномену дистантної сім'ї – це, коли члени родини тривалий час

перебувають на відстані один від одного. Вітчизняні науковці (Я. Гошовський, І. Трубавіна, О. Пелішевич) вивчали дистантні родини через проблему «заробітчан». Але наразі роздільне проживання сім'ї має зовсім інший характер, цей феномен набуває нового, унікального досвіду [53, с.551].

Мороз А.С. зазначає, що психологи виділяють такі етапи розвитку сім'ї: етап медового місяця; етап молодого сім'ї; зріла сім'я; сім'я людей похилого віку [28, с. 46].

Злагодух В. В., Помиткіна Л. В., Погорільська Н. І., Хімченко Н. С., визначили, що існують чотири стадії розвитку подружніх стосунків: до подружнє життя до народження дитини; життя з маленькими дітьми; життя з дітьми, що дорослішають; життя після відокремлення дітей від батьків [34, с. 60].

О. М. Цільмак, В. О. Лефтеров вважають, що рівень готовності до подружнього життя в подальшому визначає тривалість і стабільність існування сім'ї [36, с. 74].

Л. Слюсар, звертає увагу, що відбувається збільшення кількості шлюбів у воєнний час. Це можна пояснити тим, що військова загроза «прискорює прийняття рішень». У період військових дій і мобілізації реєструють союз пари, які раніше не поспішали юридично оформити свій шлюб [41, с. 9].

За О. М. Цільмак, В.О. Лефтеров мотивація взяття шлюбу включає чотири компоненти: інтимно-особистісний (бажання не бути самотнім та знайти партнера); морально-психологічний (бажання знайти духовно близького партнера); сімейно-батьківський (бажання народити дітей); господарсько-побутовий (бажання вести спільний побут) [36, с. 80].

Мушкевич М. І., Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П., Дучимінська Т. І. наголошують, що в перший рік сімейного життя відбувається пристосування, розподіл влади в родині, формуються сімейні цінності, норми, рольова взаємодія. Відбувається входження партнерів у світ один одного, вирішуються грошові, житлові, побутові проблеми, жінка і чоловік оволодівають ролями чоловіка і дружини, набувають життєвий досвід,

дорослішають. Саме період дошлюбного залицяння, мотивація шлюбу партнерів, психологічна сумісність партнерів, готовність до сімейного життя є запорукою успішності адаптації до родинного життя в молодому шлюбі [30].

Р. П. Федорченко посилаючись на результати дослідження І. Ф. Дементьєвої приводить наступні дані, які засвідчують, що найбільш значущі якості партнера, які висувають один до одного є прояв взаєморозуміння, готовності прийти на допомогу, доброзичливості, емпатія [49, с. 187].

За визначенням Столярчук О., подружня сумісність є багатоплановою, а отже необхідно виокремлювати чотири базових аспекти подружньої родинної сумісності: соціальний; сексуальний; психологічний; побутовий [44, с. 87].

Н. В. Каргіна зазначає, що термін «психологічне благополуччя» у психологічну науку ввів N. M. Bradburn. Він дав йому таке визначення: суб'єктивне відчуття загальної задоволеності життям і щастя. Найголовнішим принципом у моделі психологічного благополуччя є баланс, який можливо досягти, якщо є взаємодія двох видів афекту - позитивного і негативного. Кожного дня з нами відбуваються повсякденні події, які відбиваються у нашій свідомості, накопичуються у вигляді досвіду, спогадів, відповідного (позитивного або негативного) афекту [17, с.48-49].

Н. В. Каргіна, визначила, що психологічне благополуччя – комплексне переживання щастя, воно супроводжується сприятливим емоційним фоном та усвідомленням буття, у результаті задоволення, позитивного функціонування, узгодженості та наявності усіх рівнів екзистенціальних потреб [17, с. 52].

Столярчук О. дослідила, що певний рівень психологічного благополуччя сім'ї дає змогу протистояти негативним впливам зовнішнього середовища, забезпечувати належні життєві умови та регуляцію поведінки – це є психологічне здоров'я родини[44, с. 104].

Рис. 1. 2. Чинники психологічного здоров'я в родині [44].

Карамушка Л. М. дослідила психічне здоров'я людини під час війни та визначила як його підтримати та зберегти. Структура психічного здоров'я за Карамушка Л. М. представлено [16, с. 9].

Рис. 1. 3. Структура психологічного здоров'я особистості в умовах війни [16].

Кашлюк О. І. зазначає, що проблема психологічного благополуччя включає стани і переживання, які характерні здоровій особистості [23, с. 175-177].

О. В. Маркуш, Ю. В. Кушнір у своїх дослідженнях визначили, що психологічне благополуччя у сім'ї залежить від якості стосунків. Особистість, яка перебуває в неблагополучному шлюбі, більш схильна до депресії та погіршення здоров'я, тоді як щасливий шлюб може значно зменшувати наслідки стресу через емоційну підтримку [26, с. 135].

Столярчук О. характеризує три рівні психологічного здоров'я сім'ї (рис. 1.4):

Рис. 1. 4. Рівні психологічного здоров'я родини [44, с. 105].

Розрізняють чотири групи щодо підходів вивчення психологічного благополуччя: біологічні, психологічні, соціокультурні та соціально-економічні фактори [23, с. 175-177].

Л. Куликов виокремлює чотири чинники психологічного благополуччя:

- 1) соціальні – почуття задоволення людини статусом, який вона займає у суспільстві, задоволення від зв'язків з іншими у суспільстві;
- 2) духовний - розуміння свого призначення та власних сенсів, причетність до спільної духовної культури;
- 3) фізичний - включає гарне самопочуття та задовільний стан здоров'я;
- 4) матеріальний - задоволення базових потреб в їжі, побуті тощо;
- 5) психологічні – почуття рівноваги та гармонії, узгодження всіх внутрішніх процесів[23, с. 179].

Кашлюк О. І. визначає наступні основні чинники психологічного благополуччя:

1. Задоволеність життям як складна, багатокomпонентна когнітивно-емоційна оцінка.
2. Функціональний статус – психофізіологічний і психічний стан, який характеризується відсутністю негативних станів, переживань.
3. Ціннісно-мотиваційна сфера, яка включає не тільки цінності як такі, а і індивідуальну систему пріоритетів, координат.
4. Уміння використовувати наявні можливості для досягнення поставлених важливих цілей, знаходження балансу між потребами і можливостями.
5. Соціальне благополуччя включає соціальну підтримку, щирість у стосунках, відсутність непорозуміння, а також благополуччя близьких і значущих людей, безпосередньо пов'язаних з повнотою образу Я.
6. Самооцінка і особисте ставлення до себе, можливість і впевненість у власних силах перед викликами, які постають.
7. Самоефективність, яка полягає у досягненні власних цілей та розуміння як йти до своєї мети [23, с. 180].

На думку І. Шинкаренка, будь-яка криза, у тому числі і війна, показує, що відбувається між партнерами у шлюбі насправді. Стрес, який переживає людина в умовах війни відрізняється від «звичайного», який був у розумінні більшості людей. Жінки мають бути сильними, вони повинні брати відповідальність за дітей у чужих державах, забезпечувати себе фінансово. Також психологи зазначають, що у жінок відбувається «шок за іншого» [53, с. 551].

Столярчук О. зазначає, що шлюбна адаптація передбачає вирішення ряду проблем, які пов'язані із знаходження компромісів, які так необхідні у кризових ситуаціях [44, с. 38].

І. Шинкаренко констатує, що війна впливає на усіх членів родини, спостерігаються різноманітні психічні розлади і як наслідок втрата повноцінності життя [53, с. 552].

Помиткіна Л. В., Хімченко Н. С., Злагодух В. В., Погорільська Н. І. зазначають, що шлюбно-сімейна адаптація є поступовим процесом звикання один до одного, до подружнього життя в цілому, та до розподілу побутових та сімейних ролей [34, с. 66].

О. М. Цільмак, В. О. Лефтеров наголошують, що первинна міжособистісна адаптація включає декілька аспектів: афективний, до якого відносять близькість емоційну, взаєморозуміння та поведінкову взаємодію [36, с. 119].

Первинна адаптація соціальних ролей полягає в зближенні подружніх уявлень різного рівня щодо один одного. Успішна міжособистісна адаптація включає появу емоційної близькості, високого ступеня взаєморозуміння і налагоджену взаємодію. Вторинна (негативна) адаптація проявляється у послабленні почуттів, зменшується їх інтенсивність, звикання, виникнення почуття байдужості [36, с. 119].

За Р. П. Федорченко, найважчий період для молодого союзу – це народження першої дитини. У цей період відбуваються зміни у всіх сферах життя, як особистого, так і сімейного. Усе це відображається на проблемі професійного зростання і досягнення соціального статусу, а з боку власне шлюбу – відбувається зниження любові, симпатії, формування дружби [49, с. 190].

Гезун В. посилаючись на Гушук І. В., Нижник А. Є., Шугай М. А. та Кобильченко В. В. наголошує, що війна й сама чинить деструктивний вплив на особистість, оскільки люди перебувають в соціальній ізоляції, потреби фруструються, стреси та конфлікти (що створюють складнощі та напруженість у значущих міжособистісних зв'язках) й саме це руйнує відчуття психологічного благополуччя. З іншого боку психологічне благополуччя розглядають не тільки як стан, а й як внутрішній особистісний ресурс, який, власне допомагає людині переживати стресові події [6, с. 25].

Федоренко Р. П. наголошує, що особливу роль у задоволеності шлюбом відіграють психологічні фактори. Можна зробити висновок про те, що

значущість всіх компонентів, які складають емоційний фон внутрішньо сімейних взаємин у партнерів, які незадоволені шлюбом, занижена. Разом з тим, вони високо цінують своє право на особисту автономність, самостійність та волю [49, с. 190].

Серед головних факторів, що визначають успішність молодого союзу, на думку Федоренко Р. П., значну роль посідає саме батьківська сім'я, оскільки міцність шлюбу, значною мірою залежить від сформованого у молодій людині «образу сім'ї», структури та типу батьківської сім'ї, «сімейного сценарію» [48, с. 165].

У своїх роботах С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко, Є. Головаха, С. Макеєв наголошують, що війна в Україні створює колосальний вплив на психічне благополуччя, враховуючи, що конфлікт триває і досі, то поширеність проблем з психічним здоров'ям буде зростатиме, а психічні травми від війни поглиблюватимуться. За даними МОЗ, психологічні наслідки війни (посттравматичний стресовий розлад) будуть виникати у психічному стані українців щонайменше 7–10 років. Це звичайно ж загрожує збільшенням кількості психічних порушень, як у дорослих, так і в дітей, збільшення частоти залежності, як наркотичної, так і алкогольної, проблеми у сім'ях, які можуть призвести до розлучень, а також економічними втратами через зростання кількості людей, які не зможуть повноцінно працювати [48, с. 388].

Володарська Н. Д. досліджуючи зміни в почутті благополуччя в стресових ситуаціях зазначає, що «зміни почуття благополуччя у кризових ситуаціях загострюють проблеми соціальної адаптації людини», починається пошук сенсів, нових цілей та стратегій, розширення власної картини світу [3].

Наразі, як зазначає І. Шинкаренко, все частіше можна спостерігати наступні тенденції у сучасній сім'ї: зниження матеріальної і психологічної (захисної) функції сім'ї; порушення механізмів адаптації родини до явищ, які виникають в суспільстві: війна, міграція; зміна сімейних ролей; ускладнення

взаємовідносин між батьками та дітьми; відсутність життєвих родинних планів в умовах війни; вплив негативних чинників на психічне здоров'я членів сім'ї [53, с. 555].

Поступове ослаблення та руйнація подружніх зв'язків в умовах війни, на думку Л. Слюсар, буде означати в майбутньому — зростання рівня розлучень серед населення. Розлука подружжя через мобілізацію та через вимушену міграцію все частіше руйнує сім'ї, призводить до послаблення шлюбних та родинних зв'язків [41, с. 11].

Карамушка Л. М. досліджує структуру психічного здоров'я людини в умовах війни, що полягає у здатності справлятися з повсякденними стресами життя в умовах війни, ефективній праці на допомогу суспільству в умовах війни, здатності налагоджувати стосунки один з одним в умовах війни, реалізації своїх здібностей в умовах війни [16, с. 9].

Кашпур Ю. М., Письменний С. О. проаналізувавши наукові роботи та літературу, що висвітлюють питання проблематики психологічних трансформацій подружжя під час воєнного стану, припустили, що факторами таких змін є постійний стрес, низькі сімейні ресурси (відкритість, згуртованість, очкування, гнучкість у стосунках), суб'єктивна інтерпретація стресора в сім'ї. Основними чинниками є чоловік чи жінка, які тривалий час виконують всі функції самостійно, без підтримки та допомоги партнера, оскільки той знаходиться далеко, недостатня фізична чи моральна підтримка, постійне переживання дистресу (раптом партнер не повернеться з бойового завдання, раптом щось сталося), при поверненні з війни партнер змінюється як психологічно та, можливо, і фізично (це провокує відчуття незнайомої людини поруч, що супроводжується постійною тривогою в обох партнерів), реінтеграція (під час розлуки подружжя живе різним життям і чим більший період розлуки, тим краще відбувається закріплення різних стилів життя) [18].

На думку Л. Слюсар, у зоні ризику знаходяться родини, де жінки виїхали до інших країн, адже в цьому випадку відбуваються лише віртуальні

контакти між чоловіком і дружиною, чоловіком і дітьми. Психологи стверджують, що чоловік і дружина, які не бачили один одного особисто більше шести місяців і спілкуються винятково через інтернет, в якусь мить можуть втратити нитку спільних сімейних цінностей, зміст життя у них уже різний, спільного стає все менше, що впливає на переживання та взаємні почуття. Відбувається зниження шлюбних взаємовідносин та розлучення без юридичної реєстрації [41, с. 11].

Зростання масштабів бідності серед українських родин, за спостереженням Л. Слюсар, насамперед спостерігається серед сімей з дітьми. Наслідком війни є значне зниження життєвого і фінансового рівня населення [41, с. 13].

Під час війни та в післявоєнний період підвищуються ризики загострення гендерних проблем. Л. Слюсар зазначає, що це відбувається оскільки руйнується досягнення гендерної рівності на побутовому рівні. Через вимушену міграцію та мобілізацію чоловіків руйнується гендерний баланс у питаннях виховання дітей та розподіл сімейних обов'язків: догляд за дітьми та піклування про них часто повністю лягає на плечі жінки [41, с. 14].

За таких умов, на думку Музика І. О., основними напрямками допомоги мають бути: 1) соціальне обслуговування молодих сімей: підготовка молоді до сімейного життя; робота з молодими сім'ями зі стабілізації стосунків; розв'язання проблем сімейного виховання; 2) стабілізація сімейних стосунків у молодій сім'ї [29, с. 10-12].

С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко, Є. Головаха, С. Макеєв виокремлюють два теоретико-методологічних підходи щодо процесів адаптації – психологічний або соціокультурний і соціально-економічний:

1) у першому підході адаптація розглядається як подолання набутого психологічного стресу від змін у соціально-культурному оточенні та потребу прийняти, підлаштуватися, «знайти себе» в інших культурних традиціях;

2) у другому підході адаптація трактується як пристосування до втрати частини ресурсів, до яких звикла людина, і виникає необхідність оволодіти новими ресурсами для забезпечення належних умов життєдіяльності.

Зауважимо, що найефективніша копінг-стратегія передбачає пошук вирішення проблемних та стресових ситуацій, а найменш успішною є та копінг-стратегія, яка передбачає уникнення та втечу від стресової ситуації, спроби забути про неї. В останні роки слід зазначити появу нового терміну – «резилієнс». ВООЗ дає таке пояснення цього терміну: це здатність окремих людей, сімей і груп добре справлятися з стресовими важкими ситуаціями, ресурсний потенціал або особиста ресурсність (resourcefulness). [48, с. 395-396].

Федоренко Р. П. розмежовує поняття задоволення та задоволеність. Задоволення - це одноразовий і найчастіше коротко-строковий акт (це може бути одноразово виконана робота, задоволена потреба, гідний вчинок). Задоволеність – це навпаки якісь довготривалі події, діяльність. Між цими поняттями існує функціональний зв'язок, але не рівність. Задоволення є первинним феноменом, а задоволеність – вторинним. Задоволеність життям сильно пов'язана з оцінкою задоволення потреб, ніж з оцінками їх важливості [49, с. 110].

Федоренко Р. П. зазначає, що психологічна допомога учасникам бойових дій повинна включати відрефлексування тих переживань і почуттів, які були накопичені. Основним завданням має бути позбавлення бійців почуття страху, який вони пережили та почуття провини. Якщо людина побачила смерть свого товариша, то почуття провини – закономірне, при цьому причини для нього можуть бути відсутні. Реабілітаційних заходів, психологічної допомоги також потребують члени сімей учасників бойових дій, які кожного дня перебували в стресовій психотравмуючій ситуації, очікуючи звістки від чоловіка або сташної новини [49, с. 386-387].

Члени родини неминуче переживають за бійців, але на думку Федоренко Р. П., хвилювання в сім'ї можна знизити. Треба обмежити доступ

до ЗМІ й захистити себе від повідомлень «усе пропало, всіх зливають». Слід пам'ятати, що якщо є зв'язок із вашим воїном значить усе добре. На все інше не треба звертати уваги. Пам'ятайте: особистість, яка пережила війну, стає набагато мудрішою, сильнішою та досвідченішою. Якщо він повернувся, живий, повернувся до вас, то все інше труднощі, які можна пережити, якщо ви маєте мету прожити з людиною довге та щасливе життя [49, с. 387-388].

Таким чином, теоретичне аналіз психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану дозволило з'ясувати, що в екстремальних умовах воєнного стану виконання основних функцій сім'ї вкрай ускладнено, чинники психологічного благополуччя трансформовано. Головними психологічними аспектами, які мають вплив на задоволеність шлюбом, а отже обумовлюють його благополуччя є позитивне ставлення до подружнього партнера, сприятливий емоційний фон, задоволення усіх рівнів екзистенціальних потреб. Війна обумовила появу у багатьох людей синдрому відкладеного життя, тобто стану, коли люди перебувають в очікуванні сприятливого часу для щасливого життя. Теоретичне дослідження психологічного благополуччя молодих сімей доводить, що особливій ролі психологічних факторів у задоволеності шлюбом молодого подружжя.

ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ

Теоретичний аналіз дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах військового стану, дозволив визначити зміст поняття «благополуччя», «психологічне благополуччя молодої сім'ї» та з'ясувати специфічні особливості психологічного благополуччя в умовах військового стану. Було визначено, що сімейне благополуччя є відчуттям цілісності і внутрішньої рівноваги, а психологічне благополуччя молодої сім'ї є психологічною властивістю, що включає сукупність позитивних емоцій, чесні взаємовідношення, суб'єктивне включення в життєдіяльність, осмисленість життя та позитивну самомотивацію.

Досліджуючи молоду сім'ю як малу соціальну групу, визначено її психологічні особливості та психологічну структуру. З'ясовано, що до структури суб'єктивного благополуччя членів подружжя входять дві групи чинників: індивідуальні та соціокультурні. Проаналізовано «життєвий цикл сім'ї», чинники, що впливають на взаєностосунки в родині.

Визначено, що у розвитку подружніх відносин існують п'ять основних життєвих стратегій шлюбних партнерів. Проаналізовано суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі як поліфункціональне інтегральне соціально-психологічне утворення.

Визначено, що психологічне благополуччя визначається чотирьома групами факторів, а саме: соціально-економічними, соціокультурними, біологічними, психологічними.

Охарактеризовано дві парадигми дослідження психологічного благополуччя особистості. Проаналізовано основні чинники і складові психологічного благополуччя, структури актуального та ідеального психологічного благополуччя.

Отже, ми визначили, що у вітчизняній і закордонній психології психологічно благополучною є родина з високим рівнем внутрішньої сімейної моральності, координації, духовності, кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Організація емпіричного дослідження

Згідно із поставленими завданнями, на першому етапі було здійснено вибір відповідних психодіагностичних інструментів для глибинного аналізу психологічного благополуччя молодих сімей. Особлива увага приділялася умовам проведення дослідження, які враховували обмеження, пов'язані з воєнним станом. Онлайн-опитування було визначено як оптимальний метод збору даних з огляду на його доступність та ефективність в умовах віддаленого доступу. Для забезпечення коректності результатів було підібрано стандартизовані психодіагностичні методики, які дозволили комплексно оцінити основні параметри психологічного благополуччя, міжособистісної сумісності та сімейної гармонії.

Планування та організація емпіричного дослідження здійснювалися з урахуванням завдань роботи, зокрема необхідності аналізу психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану. Для забезпечення надійності та репрезентативності результатів було визначено вибірку респондентів, яка складалася з 30 молодих подружніх пар, що відповідали критеріям віку від 19 до 36 років і перебували в шлюбі від одного до десяти років. Вибірка була поділена на дві групи: перша включала пари з тривалістю шлюбу до п'яти років, друга — з тривалістю від п'яти до десяти років. Такий підхід дозволив дослідити, як стаж подружнього життя впливає на рівень благополуччя в кризових умовах.

2.2. Методичне забезпечення, опис методик емпіричного дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану

Зважаючи на специфіку дослідження та потребу в оцінці різних аспектів психологічного благополуччя, було підбрано відповідні психодіагностичні методики. У межах роботи використовувалися стандартизовані інструменти, що охоплюють як загальні параметри благополуччя, так і специфічні аспекти міжособистісних стосунків у сім'ї. Методика К. Ріфф у адаптації Т.Д. Шевелєнкової та П.П. Фесенка дозволила оцінити компоненти психологічного благополуччя, такі як автономія, самоприйняття та управління життєвими ситуаціями. Для аналізу взаємодії між подружніми партнерами та їхнього шлюбного потенціалу застосовувалися тести на сумісність та задоволеність шлюбом.

Дослідження проводилося дистанційно шляхом онлайн-опитування, організованого через платформу Google Forms. Такий формат обрано через його доступність для респондентів у різних регіонах країни, що особливо важливо в умовах обмеженої мобільності та небезпеки, пов'язаних з воєнним станом. Онлайн-опитування дозволило ефективно зібрати необхідні дані без проведення особистих інтерв'ю чи спостережень, що мінімізувало можливі ризики для учасників дослідження. Всі зібрані відповіді були закодовані та переведені у сирі бали відповідно до ключів психодіагностичних методик, що забезпечило можливість подальшого кількісного аналізу даних.

Методичне забезпечення дослідження базувалося на ретельному підборі психодіагностичних інструментів, які дозволяють комплексно оцінити рівень психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану. Вибір методик здійснювався відповідно до актуальних наукових підходів у психології сім'ї та соціальної психології, що враховують як індивідуальні, так і міжособистісні чинники благополуччя. Методика «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф у адаптації Т.Д. Шевелєнкової та П.П. Фесенка була обрана через її здатність досліджувати багатокomпонентну структуру благополуччя, яка включає такі ключові аспекти, як самоприйняття, автономія, особистісне зростання та управління життєвими ситуаціями. Ця методика є загальновизнаною у світовій практиці,

що підвищує надійність отриманих даних та дозволяє порівнювати результати з іншими дослідженнями.

Для вивчення міжособистісної сумісності та динаміки стосунків у сімейних парах використовувалася методика «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (Потапчук Є.М.). Її застосування обґрунтоване необхідністю аналізу перспектив розвитку подружніх відносин, що є особливо важливим у кризових умовах, таких як війна. Також було використано тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Т.Л. Романова, В.В. Столін, Г.П. Бутенко), що дозволяє швидко оцінити ступінь задоволеності або незадоволеності подружніх партнерів. Додатково опитувальник «Конструктивно-деструктивна сім'я» (Е.Г. Ейдемільер, В. Юстицкіс) дав змогу виявити наявність деструктивних взаємин у родині та їхній вплив на загальний рівень благополуччя.

Після збору даних результати опитувань були закодовані та переведені у сирі бали згідно з інструкціями до кожної методики. Обчислення шкал проводилося відповідно до ключів, які визначають, як саме інтерпретуються відповіді респондентів. Такий підхід забезпечує об'єктивність та стандартизацію обробки даних, що дозволяє уникнути суб'єктивних впливів у процесі аналізу.

Для статистичної обробки результатів було використано програмне забезпечення SPSS версії 23.0, яке є одним із провідних інструментів для математико-статистичного аналізу у психологічних дослідженнях. З його допомогою було проведено розрахунок середніх значень, критерій Краскела-Уоліса та кореляційний аналіз для виявлення зв'язків між різними аспектами благополуччя. Використання SPSS забезпечило точність та надійність аналізу, що підвищило наукову цінність отриманих результатів та надало можливість формувати практичні рекомендації на основі об'єктивних даних.

Аналіз та інтерпретація результатів дослідження проводилися шляхом кількісного опрацювання даних, отриманих за допомогою використаних

психодіагностичних методик. Ключові показники психологічного благополуччя обчислювалися за окремими шкалами, такими як самоприйняття, автономія, управління життєвими ситуаціями, особистісне зростання та цілі в житті. Отримані результати дозволили оцінити рівень кожного з компонентів благополуччя як окремо, так і у взаємозв'язку між ними, що забезпечило комплексне уявлення про психологічний стан молодих сімей в умовах воєнного стану. Використання кількісних методів дозволило мінімізувати суб'єктивність під час інтерпретації результатів і підвищити точність дослідження.

На основі проведеного аналізу були виявлені ключові тенденції, що характеризують психологічне благополуччя сімейних пар в умовах кризової ситуації. Зокрема, дослідження показало, що тривалість шлюбних відносин впливає на стійкість сім'ї перед стресовими факторами: пари з більшим шлюбним стажем демонструють вищий рівень емоційної підтримки та здатність ефективно вирішувати конфлікти. Водночас молодші пари, зокрема ті, що перебувають у шлюбі менше п'яти років, виявилися більш вразливими до зовнішніх викликів, таких як нестабільність, фінансовий тиск та психологічне навантаження. Аналіз також виявив наявність деструктивних тенденцій у взаємодії деяких респондентів, що вказує на потребу у фаховій психологічній підтримці.

Результати дослідження стали підґрунтям для формування рекомендацій щодо підвищення рівня психологічного благополуччя молодих сімей. Особливу увагу приділено необхідності розробки програм емоційної підтримки та психоедукації, що допоможуть подружнім парам адаптуватися до умов воєнного стану та зміцнити сімейні взаємини. Рекомендації включають розвиток навичок ефективної комунікації між партнерами, залучення до програм психологічної допомоги та створення умов для підтримки міжособистісної гармонії у шлюбі. Такий підхід сприятиме зміцненню психологічної стійкості сімей та підвищенню рівня їхнього благополуччя навіть у складних життєвих умовах.

У ході підбору релевантних психодіагностичних методик було сформульовано методичну карту дослідження представлену у додатку В.

Методика «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф, адаптована Т.Д. Шевелєнковою та П.П. Фесенко, є однією з найбільш широко вживаних у психологічних дослідженнях для оцінки різних аспектів благополуччя. Вибір цієї методики обґрунтований її здатністю комплексно охопити багатовимірну структуру психологічного благополуччя, що включає як суб'єктивні, так і об'єктивні показники. В умовах воєнного стану, коли молоді сім'ї стикаються зі значними викликами, така комплексна оцінка є вкрай необхідною для розуміння загального рівня їхнього психологічного стану.

Методика складається з кількох шкал, кожна з яких вимірює окремий аспект благополуччя. Зокрема, шкала позитивного ставлення оцінює, наскільки респонденти здатні підтримувати позитивні взаємини з іншими людьми, що є важливим показником стійкості сімейних взаємин під час кризи. Шкала автономії дозволяє виміряти здатність індивіда приймати незалежні рішення і діяти самостійно, що є важливим фактором у стресових умовах, коли традиційні соціальні структури можуть бути порушені. Управління оточуючим середовищем відображає здатність адаптуватися до нових умов і ефективно використовувати наявні ресурси, що особливо актуально для молодих сімей, які переживають соціально-економічні труднощі, пов'язані з війною.

Шкала особистісного зростання вимірює прагнення до саморозвитку і відчуття внутрішнього прогресу, що є критичним для збереження психологічної стійкості у важкі часи. Цілі в житті оцінюють наявність чітких життєвих орієнтирів та смислових цілей, які допомагають сімейним парам підтримувати мотивацію у кризових ситуаціях. Шкала самоприйняття відображає рівень задоволеності собою і своїм життям, що є важливим показником загального психологічного благополуччя. Застосування цієї методики дозволяє отримати цілісну картину психологічного стану молодих

сімей, враховуючи як індивідуальні особливості членів подружжя, так і їх здатність адаптуватися до складних зовнішніх умов.

Методика «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» розроблена Є. М. Потапчуком і є важливим інструментом для оцінки міжособистісної сумісності та прогнозування подружнього благополуччя. Її застосування у дослідженні психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану обґрунтоване необхідністю вивчення не тільки загального стану сім'ї, а й здатності подружніх партнерів ефективно функціонувати як єдина система в умовах кризових змін. Шлюбний потенціал особистості відображає рівень готовності індивіда до сімейного життя та здатність підтримувати здорові стосунки, що стає особливо важливим в екстремальних умовах.

Методика спрямована на дослідження психологічних, емоційних та соціальних характеристик, які визначають успішність шлюбних відносин. Основною змінною, що вимірюється цією методикою, є шлюбний потенціал, який охоплює здатність до адаптації в сімейних взаєминах, рівень емоційної зрілості, здатність до співпереживання та готовність до взаємної підтримки. В умовах воєнного стану, коли сімейні пари піддаються додатковому тиску через соціальні та економічні негаразди, важливо оцінити, наскільки подружні партнери можуть впоратися з такими викликами.

Діагностика шлюбного потенціалу дозволяє не лише виявити наявний стан міжособистісної сумісності, а й прогнозувати подальший розвиток стосунків у кризових ситуаціях. Це робить методику незамінною для досліджень в умовах воєнного стану, де стабільність подружніх відносин відіграє ключову роль у підтримці психологічного благополуччя всієї родини. Високий рівень шлюбного потенціалу свідчить про те, що партнери здатні спільно подолати кризові ситуації, тоді як низький рівень може сигналізувати про потенційні проблеми у шлюбі та потребу в психологічній підтримці. Застосування цієї методики в контексті дослідження благополуччя молодих сімей дозволяє отримати більш повне уявлення про ті психологічні

механізми, які забезпечують стійкість або, навпаки, крихкість шлюбних стосунків в умовах значних зовнішніх викликів.

Тест-опитувальник задоволеності шлюбом, розроблений В. В. Століним, Т. Л. Романовою та Г. П. Бутенком, є одним із найпопулярніших інструментів для оцінки рівня задоволеності шлюбними відносинами. Вибір цього інструменту для дослідження психологічного благополуччя молодих сімей обґрунтований його простотою у використанні та високою ефективністю у виявленні ключових аспектів задоволеності чи незадоволеності подружніми стосунками. Методика дозволяє швидко діагностувати рівень задоволеності шлюбом, що особливо важливо у контексті воєнного стану, коли пари стикаються з різними стресовими чинниками, які можуть погіршувати якість взаємин.

Основна шкала цього опитувальника вимірює загальний рівень задоволеності шлюбом, включаючи емоційний комфорт у стосунках, рівень взаємної підтримки та задоволення від спільного життя. У кризових умовах, таких як війна, задоволеність шлюбом стає ключовим показником, який безпосередньо впливає на загальне психологічне благополуччя як окремих партнерів, так і всієї родини. Високий рівень задоволеності свідчить про наявність міцного емоційного зв'язку між подружжям, що допомагає їм краще адаптуватися до стресових ситуацій. Навпаки, низькі показники задоволеності можуть вказувати на проблеми в стосунках, які в умовах зовнішніх стресорів можуть загострюватися.

Тест-опитувальник задоволеності шлюбом забезпечує простий і швидкий збір інформації, що дозволяє не тільки виявити рівень задоволеності, але й виявити можливі точки напруги у стосунках, які потребують додаткового втручання або підтримки. У контексті дослідження психологічного благополуччя молодих сімей під час воєнного стану цей інструмент допомагає виявити, наскільки шлюбні партнери зберігають позитивні стосунки, а також оцінити вплив зовнішніх обставин на їхні взаємини.

Методика «Установки в сімейній парі», розроблена Ю. Є. Альошиною, Л. Я. Гозманом і Е. М. Дубовською та адаптована О. В. Сазоновим, є потужним інструментом для дослідження ціннісних орієнтацій та установок подружніх пар щодо ключових аспектів сімейного життя. Ця методика дозволяє глибоко зрозуміти, як подружжя ставиться до різних сфер взаємовідносин, що є надзвичайно важливим у контексті вивчення психологічного благополуччя сімей в умовах воєнного стану. Враховуючи, що кризові ситуації, зокрема війна, можуть значно вплинути на зміну сімейних цінностей та ролей, дана методика дозволяє виявити, як подружжя адаптується до нових умов життя.

Методика охоплює кілька основних сфер, що впливають на загальну гармонію сімейних взаємин. Оцінка відношення до людей, або позитивність ставлення до інших, дозволяє визначити, наскільки партнери відкриті до спілкування та готові підтримувати близькі відносини. Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням вивчає, як партнери балансують між відповідальністю у шлюбі та задоволенням від спільного життя. Важливим аспектом є також відношення до дітей, яке визначає, наскільки подружжя вважає дітей ключовою частиною свого сімейного життя, що впливає на їхнє благополуччя.

Орієнтація на спільну або роздільну діяльність оцінює рівень автономності подружжя або ж їхню залежність один від одного. У сучасних умовах, коли війна вносить суттєві зміни в структуру сімейних відносин, важливо зрозуміти, наскільки партнери зберігають автономність або потребують більшої підтримки один від одного. Відношення до розлучення допомагає оцінити готовність партнерів розглядати можливість розриву стосунків у кризовій ситуації, що є важливим для прогнозування подружнього благополуччя.

Окрім цього, методика охоплює ставлення до романтичної любові та значення сексуальної сфери у шлюбі, що є критичними для підтримання близькості та емоційного зв'язку між партнерами. Важливим є також

відношення до патріархального чи егалітарного влаштування сім'ї, що відображає установки партнерів на традиційні або сучасні гендерні ролі. У складних умовах, таких як військовий стан, ці питання можуть ставати особливо актуальними, адже зміна умов життя часто вимагає перегляду сімейних ролей.

Методика також досліджує фінансову поведінку подружжя, визначаючи, наскільки партнери схильні до ощадливості або легковажного ставлення до витрат, що може впливати на їхнє загальне благополуччя. Всі ці аспекти дозволяють комплексно оцінити сімейні установки та їх вплив на психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану, що надає глибше розуміння факторів, які сприяють або перешкоджають стабільності сімейних відносин.

Опитувальник «Конструктивно-деструктивна сім'я», розроблений Е. Г. Ейдемільером і В. Юстицьким, є одним з провідних інструментів для дослідження рівня конструктивних та деструктивних елементів у сімейній взаємодії. Його застосування у дослідженні психологічного благополуччя молодих сімей під час воєнного стану обґрунтоване необхідністю глибшого аналізу внутрішньосімейних процесів, що впливають на стійкість або розпад взаємин. В умовах кризових ситуацій, як-от війна, посилюються напруженість та конфліктність у сім'ї, що може сприяти підвищенню деструктивних тенденцій у стосунках. Тому важливо дослідити не лише зовнішні фактори, а й ті елементи взаємодії, які або підтримують гармонію, або призводять до конфліктів і відчуження.

Методика досліджує ключові аспекти сімейної взаємодії, такі як вплив членів сім'ї один на одного, рівень фрустрації, що виникає у процесі взаємодії, та доступність інформації між членами родини. Шкала впливу дозволяє оцінити, наскільки сильний чи слабкий цей вплив, що важливо для розуміння ролей у родині та можливого домінування одного з партнерів. Фрустрація вимірює емоційні реакції на внутрішньосімейні конфлікти та незадоволення, що може вказувати на потенційні зони напруги в стосунках.

Інформація відображає рівень відкритості у спілкуванні та обмін інформацією між членами сім'ї, що є важливим показником для підтримки здорового клімату у сімейних стосунках.

Шкала відчуження досліджує рівень емоційної дистанції між членами сім'ї, що може зростати в умовах стресу, пов'язаного з зовнішніми обставинами, такими як війна. Відчуження є однією з головних ознак деструктивної взаємодії, коли емоційна підтримка зменшується або зникає. Опитувальник також дає змогу визначити, наскільки загалом сім'я є конструктивною або деструктивною. Конструктивні родини, як правило, мають високу здатність до співпраці та взаємної підтримки, що є ключовим чинником психологічного благополуччя. Деструктивні ж сім'ї частіше стикаються з конфліктами, незрозумінням та розладом.

Ця методика є важливим інструментом для оцінки не лише поточного стану сім'ї, а й можливих напрямів для корекції деструктивних тенденцій. У контексті дослідження психологічного благополуччя молодих сімей під час воєнного стану вона дозволяє виявити фактори, що сприяють гармонії або конфліктності у сімейних стосунках, і розробити рекомендації для покращення сімейної взаємодії, що має вирішальне значення для збереження психологічного благополуччя в умовах кризи.

Проведення емпіричного дослідження дозволило отримати кількісні показники психологічного благополуччя, що стали основою для подальшого аналізу. Обробка результатів здійснювалася із застосуванням сучасних методів статистичного аналізу за допомогою SPSS. На основі отриманих даних були сформульовані практичні рекомендації щодо підвищення рівня психологічного благополуччя молодих сімей у кризових умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ

У межах другого розділу було обґрунтовано вибір методик, які забезпечили комплексне дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану. Використання цих інструментів було зумовлене потребою врахування як індивідуальних характеристик партнерів, так і міжособистісних взаємодій, які визначають стабільність та гармонію в сім'ї під час кризових ситуацій.

Методика, яка вимірює шкалу благополуччя була обрана для оцінки ключових компонентів внутрішнього стану особистості, таких як автономія, самоприйняття та управління життєвими ситуаціями. Ця методика дозволила виміряти загальний рівень психологічного благополуччя партнерів, що стало важливим показником їхньої здатності зберігати емоційну стабільність у складних умовах.

Для аналізу шлюбного потенціалу застосовувалася методика Є.М. Потапчука. Вона забезпечила оцінку сумісності та здатності партнерів адаптуватися до змін, що є критичним фактором у стійкості подружніх стосунків під час воєнних подій. Застосування цієї методики дало змогу не лише виявити актуальний стан стосунків, але й прогнозувати їхній розвиток у кризових умовах.

Тест-опитувальник задоволеності шлюбом, розроблений В.В. Століним, Т.Л. Романовою та Г.П. Бутенком, забезпечив можливість швидкої діагностики рівня задоволеності партнерів їхніми стосунками. Цей інструмент дозволив оцінити емоційний комфорт у шлюбі та виявити можливі джерела незадоволеності, які можуть посилюватися під впливом зовнішніх стресорів.

Методика «Установки в сімейній парі» (Ю. Є. Альошина та ін.) надала можливість глибше зрозуміти ціннісні орієнтації та установки партнерів у ключових аспектах сімейного життя: від фінансової поведінки до ставлення до дітей та гендерних ролей. Це дозволило дослідити, як війна впливає на адаптацію сімей до змін і на трансформацію їхніх установок у шлюбі.

Опитувальник «Конструктивно-деструктивна сім'я» (Е.Г. Ейдемільер, В. Юстицкис) був обраний для оцінки гармонійності або конфліктності сімейної взаємодії. Він дав змогу виявити рівень конструктивності або деструктивності у стосунках і визначити фактори, які потребують корекції для збереження сімейного благополуччя.

Усі зібрані дані були оброблені за допомогою програмного забезпечення SPSS, що забезпечило точний математико-статистичний аналіз результатів. На основі отриманих даних було сформульовано рекомендації для підвищення рівня психологічного благополуччя молодих сімей, що включають емоційну підтримку, розвиток навичок ефективної комунікації та залучення до психологічної допомоги.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Результати емпіричного дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану

Таблиця 3.1

Результати методики «Шкала психологічного благополуччя»

Назва змінної	Середнє арифметичне	Медіана	Стандартне відхилення	Мін.	Макс.
Позитивне ставлення	54,9	54,5	8,33	41	69
Автономія управління оточуючим середовищем	55	56	7,81	40	70
Особистісне зростання	54	54,5	9,64	40	68
Цілі в житті	53,2	53	8,27	41	69
Самоприйняття	54,8	54	9,9	40	70
Психологічне благополуччя	271,9	272,5	20,43	216	314

Показник «Позитивне ставлення» в середньому становить 54,9, при цьому медіана дорівнює 54,5, що свідчить про відносно рівномірний розподіл значень. Стандартне відхилення (8,33) вказує на помірну варіативність серед відповідей, а мінімальні та максимальні показники (41 та 69 відповідно) демонструють наявність індивідуальних відмінностей у позитивному ставленні до життя серед респондентів.

Значення змінної «Автономія управління оточуючим середовищем» виявилось досить високим — середнє арифметичне 55 при медіані 56, що свідчить про те, що більшість респондентів зберігають контроль над своїм життям і середовищем, незважаючи на кризові умови воєнного стану. Стандартне відхилення для цього показника становить 7,81, що свідчить про

невеликі коливання між індивідуальними результатами, а межі (від 40 до 70) свідчать про помітні, але не критичні відхилення в рівнях автономії.

Особистісне зростання оцінювалося на рівні 54, що свідчить про досить стабільний процес розвитку та самовдосконалення серед молодих подружніх пар. Медіана дорівнює 54,5, що підтверджує тенденцію до рівномірного розподілу відповідей. Стандартне відхилення (9,64) показує дещо більшу варіативність у порівнянні з іншими змінними, що може бути пов'язано з різними особистісними умовами та впливами на розвиток. Мінімальне значення (40) свідчить про певний рівень відставання в особистісному зростанні у деяких респондентів, тоді як максимальне значення (68) демонструє високий рівень цього показника в окремих випадках.

Показник «Цілі в житті» також був досліджений, і його середнє значення склало 53,2, що є дещо нижчим за інші компоненти психологічного благополуччя. Це може свідчити про певну невизначеність або втрату життєвих орієнтирів у респондентів через вплив воєнних подій. Медіана 53 вказує на відносну рівномірність значень, а стандартне відхилення 8,27 говорить про помірні коливання серед результатів. Мінімальні та максимальні значення (41 та 69) показують, що деякі респонденти, ймовірно, мають труднощі з визначенням цілей, тоді як інші, навпаки, чітко розуміють свої життєві пріоритети.

Самоприйняття, яке є важливим елементом психологічного благополуччя, має середнє значення 54,8, що свідчить про те, що більшість респондентів мають позитивне ставлення до себе та свого життя. Медіана 54 підтверджує цю тенденцію, тоді як стандартне відхилення 9,9 вказує на відносно велику варіативність між учасниками. Мінімальне значення 40 свідчить про наявність певної групи осіб, які мають труднощі з самоприйняттям, у той час як максимальне значення 70 демонструє наявність респондентів з високим рівнем самоприйняття.

Сумарний показник психологічного благополуччя в цілому склав 271,9, при медіані 272,5. Це означає, що загальний рівень благополуччя

респондентів є досить високим, незважаючи на важкі умови воєнного стану. Стандартне відхилення 20,43 свідчить про значну варіативність між результатами окремих респондентів, що може бути пов'язано з різними умовами, у яких вони знаходяться. Мінімальні та максимальні значення (від 216 до 314) вказують на різноманітність у рівнях психологічного благополуччя, що, ймовірно, відображає індивідуальні фактори стресостійкості та адаптивних можливостей. Результати методики демонструють, що більшість респондентів зберігають відносно високий рівень психологічного благополуччя, незважаючи на воєнні обставини, однак існує варіативність між окремими показниками, яка свідчить про індивідуальні відмінності у сприйнятті та адаптації до стресових умов.

Таблиця 3.2

Результати методики «Діагностика шлюбного потенціалу особистості»

Назва змінної	Середнє арифметичне	Медіана	Стандартне відхилення	Мін.	Макс.
Шлюбний потенціал особистості	554,2	576,5	85,37	402	689

Результати, наведені в табл. 3.2, демонструють середнє арифметичне значення шлюбного потенціалу на рівні 554,2, що свідчить про досить високий рівень можливостей індивідуального внеску в подружні стосунки серед респондентів. Медіана, яка становить 576,5, вказує на те, що більшість значень концентрується ближче до верхньої межі, що підтверджує тенденцію до відносно високого рівня шлюбного потенціалу в більшості учасників дослідження.

Стандартне відхилення (85,37) демонструє досить значну варіативність результатів серед респондентів. Це свідчить про те, що хоча більшість опитаних мають високий потенціал у межах своїх шлюбних відносин, існує група людей, для яких цей показник є суттєво нижчим або вищим. Мінімальне значення (402) вказує на те, що деякі респонденти демонструють

низький рівень шлюбного потенціалу, що може вказувати на труднощі у взаємодії з партнером або недостатній розвиток навичок, необхідних для підтримки стійких та здорових стосунків у подружньому житті. Максимальне значення (689), навпаки, свідчить про наявність респондентів з надзвичайно високим шлюбним потенціалом, які, ймовірно, мають добру взаємодію з партнером і високий рівень здатності до компромісу, розуміння та підтримки у стосунках.

Отримані дані дозволяють зробити висновок, що загалом шлюбний потенціал серед молодих сімей є досить високим, однак помітні варіації між окремими респондентами можуть вказувати на індивідуальні труднощі у підтримці стійких відносин. Це може бути зумовлено як особистісними особливостями кожного з подружжя, так і впливом зовнішніх факторів, зокрема умов воєнного стану, що може додатково підсилювати стресові ситуації та створювати додаткові виклики для сімейного благополуччя.

Таблиця 3.3

Результати методики «Тест-опитувальник задоволеності шлюбом»

Назва змінної	Середнє арифметичне	Медіана	Стандартне відхилення	Мін .	Макс.
Задоволеність шлюбом	31,9	33	5,62	20	40

Середнє арифметичне значення показника задоволеності шлюбом становить 31,9, що вказує на середній рівень задоволеності у досліджуваних пар. Це значення свідчить про те, що більшість подружніх пар, які взяли участь у дослідженні, відчують відносно стабільний рівень задоволеності своїми шлюбними стосунками, хоча він не є винятково високим.

Медіана, що дорівнює 33, вказує на те, що більша частина респондентів має рівень задоволеності, наближений до цього значення, підтверджуючи тенденцію до стабільності у шлюбних стосунках. Стандартне відхилення (5,62) демонструє наявність певної варіативності у відповідях, що свідчить про те, що не всі пари однаково задоволені своїми шлюбними стосунками.

Варіації у рівнях задоволеності можуть бути пов'язані як з індивідуальними особливостями подружжя, так і з впливом зовнішніх обставин, зокрема воєнного стану.

Мінімальне значення, яке становить 20, свідчить про наявність респондентів, які мають низький рівень задоволеності шлюбом. Це може вказувати на значні проблеми у взаєминах між партнерами, що, можливо, посилюються стресовими факторами воєнного стану. Максимальне значення (40), у свою чергу, демонструє, що частина пар відчуває повну або майже повну задоволеність своїм шлюбом, що може свідчити про високу якість взаємин, емоційну підтримку та взаєморозуміння між партнерами навіть у складних умовах. Результати методики свідчать про те, що більшість респондентів знаходяться на середньому рівні задоволеності своїми шлюбними стосунками.

Таблиця 3.4

Результати методики «Установки в сімейній парі»

Назва змінної	Середнє арифметичне	Медіана	Стандартне відхилення	Мін.	Макс.
Відношення до людей (позитивність ставлення до людей)	9,03	9	1,75	6	12
Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням	9,07	9,5	2,08	6	12
Відношення до дітей (значення дітей в житті людини)	9,13	9	1,87	6	12
Орієнтація на переважно спільну або ж переважно роздільну діяльність, автономність подружжя або ж залежність подружжя один від одного	9,03	9,5	2,08	6	12

Відношення до розлучення	5,9	6,5	4,23	0	12
Ставлення до любові романтичного типу	9,2	9	2,06	6	12
Оцінка значення сексуальної сфери в сімейному житті	9,07	9	1,89	6	12
Відношення до «заборонності сексу» (уявлення про заборонену сексуальної теми)	5,77	6	3,57	0	12
Відношення до патріархального чи егалітарної влаштуванню сім'ї (орієнтація на традиційні уявлення)	6,57	7	3,76	0	12
Про відношення до грошей (легкість витрат – ощадливість)	9,63	10	1,94	6	12

Показник «Відношення до людей» (позитивність ставлення до інших) має середнє арифметичне значення 9,03, що вказує на позитивне сприйняття подружжям інших людей. Медіана 9 і стандартне відхилення 1,75 свідчать про відносну узгодженість цих показників у вибірці, хоча мінімальне значення 6 вказує на наявність респондентів, які демонструють менш позитивне ставлення. Подібна ситуація спостерігається і з показником «Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням», де середнє значення 9,07 та медіана 9,5 свідчать про схильність подружжя до збереження балансу між обов'язками та власним задоволенням. Стандартне відхилення 2,08 демонструє помірну варіативність у відповідях, мінімальне і максимальне значення (6 і 12) показують можливі індивідуальні відмінності.

Значення дітей у житті подружжя було оцінено на рівні 9,13 середнього арифметичного та медіаною 9, що свідчить про важливу роль дітей у житті більшості респондентів. Незначне стандартне відхилення (1,87) говорить про узгодженість відповідей, а мінімальні і максимальні значення (6 і 12)

демонструють, що для деяких респондентів цей аспект має або менше, або надзвичайно важливе значення.

Показник, що відображає орієнтацію на спільну чи автономну діяльність подружжя, має середнє значення 9,03 та медіану 9,5, що вказує на схильність до спільної діяльності в подружжі. Варіативність, відображена стандартним відхиленням 2,08, є помірною, що свідчить про незначні відмінності у відповідях респондентів.

Одним з цікавих результатів є показник «Відношення до розлучення», який має значно нижче середнє значення — 5,9 при високому стандартному відхиленні 4,23. Це свідчить про наявність сильної варіативності серед респондентів щодо ставлення до розлучення: деякі респонденти є категоричними у цьому питанні, тоді як інші допускають можливість розлучення, особливо в умовах кризових ситуацій.

Ставлення до романтичної любові отримало середнє значення 9,2, що вказує на важливість романтичних стосунків для подружжя. Невелике стандартне відхилення (2,06) підтверджує узгодженість відповідей респондентів. Подібні результати спостерігаються і щодо значення сексуальної сфери у сімейному житті, де середнє значення становить 9,07, що свідчить про високу значущість цієї сфери для респондентів.

Цікаво, що «Відношення до заборонності сексу» має нижче середнє значення — 5,77 при високому стандартному відхиленні 3,57. Це може вказувати на різні уявлення респондентів щодо обговорення або відкритого ставлення до сексуальних питань у сім'ї, що також підтверджується мінімальними та максимальними значеннями (0 та 12).

Показник «Відношення до патріархального або егалітарного влаштування сім'ї» має середнє значення 6,57 та медіану 7, що вказує на певну тенденцію до егалітарних установок, однак високий рівень варіативності (стандартне відхилення 3,76) свідчить про існування груп респондентів, які надають перевагу патріархальним моделям сімейного життя.

Нарешті, ставлення до грошей характеризується середнім значенням 9,63, що свідчить про високу схильність до ощадливості серед подружжя, а також відносно невелике стандартне відхилення (1,94), що говорить про узгодженість у відповідях.

Таким чином, результати дослідження демонструють різноманітні підходи до різних аспектів сімейних установок, деякі з яких є узгодженими, а інші показують значну варіативність у поглядах респондентів. Особливо помітною є розбіжність у ставленні до таких питань, як розлучення, заборонність сексу та патріархальність сімейного устрою, що може свідчити про вплив зовнішніх кризових факторів.

Таблиця 3.5

Результати методики «Конструктивно-деструктивна сім'я»

Назва змінної	Середнє арифметичне	Медіана	Стандартне відхилення	Мін.	Макс.
Вплив	2,33	2	1,71	0	5
Фрустрація	3,07	3	1,74	0	5
Інформація	2,4	3	1,77	0	5
Відчуження	2,57	2	1,81	0	5
Конструктивна-деструктивна сім'я	10,37	11	3,57	4	19

Показники методики «Конструктивно-деструктивна сім'я» дозволяють оцінити рівень взаємодії між подружніми партнерами, ступінь відчуженості, фрустрації та загальний рівень деструктивності в сім'ях.

Показник «Вплив» має середнє арифметичне значення 2,33, що свідчить про відносно низький рівень тиску або впливу одного партнера на іншого. Медіана 2 підтверджує цю тенденцію, що вказує на те, що більшість респондентів вказують на мінімальний тиск у взаєминах. Однак стандартне відхилення 1,71 демонструє певну варіативність між респондентами, з мінімальним значенням 0, що вказує на відсутність впливу в деяких

випадках, та максимальним значенням 5, що свідчить про високий рівень впливу в окремих парах.

Показник «Фрустрація» має середнє значення 3,07, що вказує на помірний рівень фрустрації серед подружжя. Це може свідчити про наявність емоційних або комунікативних проблем, які перешкоджають взаєморозумінню. Медіана 3 вказує на те, що цей рівень є типовим для більшості пар. Високе стандартне відхилення 1,74 свідчить про значну варіативність у відповідях респондентів, що може пояснюватися різними рівнями стресу, з яким стикаються сім'ї в умовах воєнного стану. Мінімальне значення 0 свідчить про наявність респондентів, які не відчують фрустрації, тоді як максимальне значення 5 вказує на високий рівень фрустрації в деяких сім'ях.

Показник «Інформація», який відображає ступінь обміну інформацією між партнерами, має середнє значення 2,4. Це вказує на те, що рівень обміну інформацією є помірним, з медіаною 3, що свідчить про те, що більшість пар демонструють помірний рівень відкритості у спілкуванні. Стандартне відхилення 1,77 свідчить про значні коливання між респондентами, що може вказувати на суттєві відмінності у стилях комунікації. Як і в попередніх змінних, мінімальне значення 0 вказує на відсутність комунікації в деяких парах, тоді як максимальне значення 5 вказує на високий рівень відкритості та обміну інформацією в інших

Показник «Відчуження» виявився на рівні середнього значення 2,57, що свідчить про певний рівень емоційної віддаленості між партнерами. Медіана 2 підтверджує цей висновок для більшості респондентів. Високе стандартне відхилення 1,81 свідчить про те, що рівень відчуження суттєво варіюється між сім'ями, що може бути зумовлено різними факторами, такими як стрес, кризи та зовнішні обставини, зокрема воєнний стан. Мінімальне значення 0 свідчить про те, що в деяких сім'ях немає відчуження, тоді як максимальне значення 5 свідчить про високу емоційну віддаленість у деяких парах.

Загальний показник конструктивності-деструктивності сімей має середнє значення 10,37, що свідчить про помірний рівень деструктивних тенденцій у подружніх стосунках. Медіана 11 підтверджує цей висновок для більшості пар. Відносно високе стандартне відхилення 3,57 вказує на те, що рівень конструктивності та деструктивності значно варіюється між парами, що може свідчити про індивідуальні відмінності у стратегіях вирішення конфліктів та подолання труднощів. Мінімальне значення 4 свідчить про наявність конструктивних сімей, де деструктивність практично відсутня, тоді як максимальне значення 19 свідчить про значну деструктивність у стосунках деяких пар.

3.2. Результати порівняльного аналізу груп

Таблиця 3.6

Психологічні відмінності сімей залежно від подружнього стажу (Мана-Уїтні)

Назва змінної	U кр.	p значущість U кр. <	Сила ефекту	Середнє в групі стажу 1-5 років	Середнє в групі стажу 5-10 років
Позитивне ставлення	70	0,017*	0,24	53,3	56,4
Автономія управління оточуючим середовищем	68	0,013*	0,191	56,8	53,1
Особистісне зростання	77	0,034*	0,4	50,7	57,3
Орієнтація на переважно спільну або ж переважно роздільну діяльність, автономність подружжя або ж залежність подружжя один від одного	80	0,045*	0,248	8,6	9,47
Про відношення до грошей	67	0,010*	0,335	10,07	9,2
Інформація	65	0,009*	0,32	2,87	1,93

Відчуження	71	0,019*	0,342	3,13	2
Конструктивна-деструктивна сім'я	78	0,036*	0,222	11,13	9,6

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

Було проведено аналіз психологічних відмінностей між сім'ями з різним подружнім стажем за допомогою критерію Манна-Уїтні, результати якого наведено в табл. 3.6. Між групами подружніх пар з досвідом шлюбу від 1 до 5 років і від 5 до 10 років існують суттєві відмінності за рядом психологічних змінних.

Зокрема, показник «Позитивне ставлення» виявився значущим ($p = 0,017$), що свідчить про те, що між групами існує відмінність у рівні позитивного ставлення до життя. Параметр «сила ефекту» становить 0,24, що вказує на невелику, але суттєву різницю між групами: подружні пари зі стажем 5-10 років мають вищий середній рівень позитивного ставлення (56,4) у порівнянні з парами зі стажем 1-5 років (53,3).

Наступний показник «Автономія управління оточуючим середовищем» також показав значущі відмінності ($p = 0,013$), з середньою силою ефекту (0,191). Подружжя з меншим стажем (1-5 років) виявляють вищу автономію (56,8) порівняно з тими, хто одружений від 5 до 10 років (53,1), що може свідчити про те, що у більш досвідчених пар автономія управління середовищем поступається місцем спільній відповідальності та спільним рішенням.

Показник «Особистісне зростання» також продемонстрував значущу різницю ($p = 0,034$), причому сила ефекту є помірною (0,4). Пари з більшим стажем (5-10 років) мають вищі показники особистісного зростання (57,3) порівняно з парами, які одружені нещодавно (50,7). Це може бути свідченням того, що з часом партнери набувають більшої впевненості у своїй ролі у відносинах та в особистому розвитку.

Показник «Орієнтація на переважно спільну або роздільну діяльність» виявив відмінності з $p = 0,045$ і силою ефекту 0,248. Пари зі стажем 5-10 років виявляють більшу схильність до спільної діяльності (9,47), тоді як

молодші пари частіше орієнтовані на більш автономні форми взаємодії (8,6). Це може відображати процес поступової інтеграції спільних цінностей та діяльності в шлюбі з часом.

Цікаво, що показник «Відношення до грошей» показав значну різницю ($p = 0,010$), причому сила ефекту є середньою (0,335). Пари зі стажем 1-5 років мають більш позитивне ставлення до грошей (10,07), що може свідчити про більшу увагу до фінансових аспектів на початку шлюбу, тоді як пари зі стажем 5-10 років (9,2) можуть сприймати фінансову стабільність як даність або менше концентруватися на ній.

Важливими є результати показника «Інформація», який має $p = 0,009$ і силу ефекту 0,32. Пари з меншим стажем (1-5 років) демонструють більший рівень відкритості в обміні інформацією (2,87), тоді як у більш досвідчених пар цей показник є нижчим (1,93), що може свідчити про більшу згуртованість або зниження потреби в регулярному обговоренні певних питань з часом.

Показник «Відчуження» виявив значущі відмінності ($p = 0,019$), сила ефекту 0,342. Пари з меншим стажем (1-5 років) мають вищий рівень відчуження (3,13), ніж пари зі стажем 5-10 років (2), що свідчить про те, що молодші пари можуть переживати більше проблем зі взаєморозумінням або емоційною близькістю на початку спільного життя.

Нарешті, показник «Конструктивна-деструктивна сім'я» також показав відмінності ($p = 0,036$), сила ефекту 0,222. Пари зі стажем 1-5 років демонструють вищий рівень деструктивності (11,13), тоді як у парах зі стажем 5-10 років цей показник нижчий (9,6), що свідчить про те, що з часом подружжя знаходить більш конструктивні шляхи вирішення конфліктів і управління кризовими ситуаціями.

Результати перевірки на значущі відмінності вказує на те, що подружній стаж є значущим фактором, який впливає на психологічне благополуччя, комунікативні стратегії та рівень конструктивності чи деструктивності у взаєминах. Пари зі стажем від 5 до 10 років виявляють

більше особистісного зростання, більш спільну орієнтацію та кращу здатність долати відчуження, тоді як пари зі стажем від 1 до 5 років можуть зіштовхуватися з більшою автономністю та деструктивністю у взаєминах.

Аналіз таблиць з результатами емпіричного дослідження психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану показує різноманітні психологічні особливості, залежно від кількості дітей у сім'ях. Використання критерію Краскела-Уоліса дозволяє виявити статистично значущі відмінності між групами, що свідчить про важливість впливу родинного статусу на психологічний стан партнерів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Психологічні відмінності з однією дитиною та без дітей (Краскела-Уоліса)

Назва змінної	Хі квадра т	р значущість	Ранг в групі з однією дитиною	Ранг в групі без дітей
Шлюбний потенціал особистості	12,8	0,002*	15,1	37,4
Відношення до людей	13,7	0,001*	46,3	24
Відношення до дітей	8,4	0,015*	26,6	23,9
Відчуження	6	0,049*	21,1	29,4

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

У сім'ях з однією дитиною спостерігається суттєво нижчий «шлюбний потенціал особистості (ранг – 15,1), порівняно з бездітними сім'ями (ранг – 37,4). Це може свідчити про те, що наявність дитини потребує від подружжя нових адаптаційних механізмів, які потенційно знижують їхню загальну емоційну стабільність та готовність до нових подружніх зобов'язань. Показник «ставлення до людей» також відрізняється між групами, і тут сім'ї з дітьми демонструють більш позитивний ранг (46,3) порівняно з бездітними (ранг – 24). Це може означати, що сім'ї з дітьми більш відкриті та налаштовані на взаємодію з оточуючими, можливо через більшу соціальну відповідальність, пов'язану з вихованням дитини. У показнику «відчуження»

значення для бездітних сімей є вищим (ранг – 29,4), що може свідчити про тенденцію до ізоляції або зосередженості на власних потребах у таких сім'ях, тоді як у сім'ях з дітьми цей показник менший (ранг – 21,1), що, ймовірно, пов'язано з більшою інтеграцією в соціальне середовище. Ці результати можуть відображати роль дитини як додаткового зв'язку, що зміцнює сімейні відносини та збільшує потребу у спілкуванні з іншими людьми.

Таблиця 3.8

Психологічні відмінності з декількома дітьми та без дітей (Краскела-Уоліса)

Назва змінної	Хі квадрат	р значущість	Ранг в групі з декількома дітьми	Ранг в групі без дітей
Відношення до дітей	7,6	0,006	29,5	18,5
Відношення до заборонності сексу	4,1	0,041	28,2	20
Відношення до патріархального чи егалітарної влаштуванню сім'ї	5,6	0,018	28,8	19,3

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

Різниця між сім'ями з декількома дітьми та бездітними у «ставленні до дітей» є суттєвою, що підтверджується високим рангом у багатодітних сімей (29,5) у порівнянні з бездітними (ранг – 18,5). Це, очевидно, зумовлено природною увагою та турботою багатодітних сімей до питання виховання. Важливою є також різниця у «ставленні до заборонності сексу»: сім'ї з дітьми мають більш прийнятне та менш обмежене ставлення (ранг – 28,2), тоді як у бездітних сім'ях цей показник є нижчим (ранг – 20). Це може свідчити про більшу сексуальну гнучкість у сім'ях з дітьми, що, ймовірно, пов'язано з адаптацією до сімейних обов'язків та стабільністю у стосунках. У питаннях «патріархального чи егалітарного устрою сім'ї» багатодітні сім'ї демонструють більше схвалення традиційних чи егалітарних цінностей (ранг – 28,8) у порівнянні з бездітними (ранг – 19,3). Це може вказувати на більшу

стабільність та прихильність до родинних цінностей у сім'ях з більшою кількістю дітей, які, можливо, підсилюють структуру та порядок у сім'ї.

Таблиця 3.9

**Психологічні відмінності з однією дитиною та декількома дітьми
(Краскела-Уоліса)**

Назва змінної	Хі квадрат	р значущість	Ранг в групі з однією дитиною	Ранг в групі з декількома дітьми
Позитивне ставлення	5,4	0,020*	13,3	22,3
Шлюбний потенціал особистості	10,6	0,001*	10,8	23,5
Відношення до людей	8,3	0,004*	27	16
Відчуження	5,9	0,015*	13,1	21,3

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

Порівняння сімей з однією дитиною та декількома дітьми показує, що сім'ї з більшою кількістю дітей мають вищий рівень «позитивного ставлення» (ранг – 22,3), ніж сім'ї з однією дитиною (ранг – 13,3). Це може свідчити про більший рівень емоційного благополуччя та здатність до позитивного сприйняття життя у багатодітних сім'ях. Також шлюбний потенціал особистості є суттєво вищим у сім'ях з декількома дітьми (ранг – 23,5) у порівнянні з сім'ями з однією дитиною (ранг – 10,8). Це може вказувати на більшу емоційну стабільність і згуртованість багатодітних сімей. Щодо «ставлення до людей», сім'ї з однією дитиною мають вищий ранг (27), ніж багатодітні (16), що, ймовірно, свідчить про більше прагнення до зовнішніх соціальних контактів в умовах меншої родинної завантаженості. «Відчуження» показує вищий ранг у сім'ях з декількома дітьми (21,3) у порівнянні з сім'ями з однією дитиною (13,1), що може бути зумовлено підвищеним психологічним навантаженням та обмеженням індивідуального простору у таких сім'ях.

Отримані результати вказують на значний вплив кількості дітей на психологічне благополуччя, емоційну стабільність та соціальну інтегрованість подружжя. Сім'ї з дітьми, зокрема багатодітні, демонструють більшу згуртованість і прихильність до традиційних сімейних цінностей, однак вони також стикаються з підвищеними навантаженнями, що може призводити до певного рівня відчуження або потреби у соціальній підтримці. Водночас бездітні сім'ї, хоча й мають вищий потенціал особистісного розвитку та емоційної стабільності, демонструють деякі ознаки ізолюваності або відчуженості.

3.3. Результати кореляційного аналізу

Таблиця 3.10

Взаємозв'язок шлюбного потенціалу та задоволеності шлюбом з показниками психологічного благополуччя (кореляція Спірмена)

Назви змінних	Шлюбний потенціал особистості	Задоволеність шлюбом
Позитивне ставлення	0,024	0,077
Автономія управління оточуючим середовищем	0,261	0,186
Особистісне зростання	0,294*	0,098
Цілі в житті	0,011	0,582*
Самоприйняття	0,069	0,359*
Психологічне благополуччя	0,033	0,349*

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

Було проведено дослідження взаємозв'язку між шлюбним потенціалом, задоволеністю шлюбом та показниками психологічного благополуччя за допомогою кореляційного аналізу Спірмена. Результати, представлені в табл. 3.10, дозволяють виявити, як різні аспекти психологічного благополуччя взаємопов'язані з рівнем шлюбного потенціалу та задоволеністю шлюбом.

Аналіз показав, що існує значуща кореляція між особистісним зростанням і шлюбним потенціалом ($r = 0,294$, $p < 0,05$). Це вказує на те, що партнери, які демонструють вищий рівень особистісного розвитку, також мають вищий шлюбний потенціал, що може бути пов'язано з їхньою здатністю до самовдосконалення та емоційної зрілості, необхідної для підтримки гармонійних стосунків у подружжі. Інші показники, такі як позитивне ставлення, автономія управління оточуючим середовищем і самоприйняття, не продемонстрували значущої кореляції з шлюбним потенціалом, хоча для автономії спостерігається тенденція до слабого зв'язку ($r = 0,261$), що свідчить про те, що подружні партнери, які краще контролюють своє оточення, можуть також мати кращі шанси на успішне співіснування в шлюбі.

Що стосується задоволеності шлюбом, результати показують більш значущі кореляції з психологічними змінними. Найвищу кореляцію було виявлено між цілепокладанням та задоволеністю шлюбом ($r = 0,582$, $p < 0,05$), що вказує на те, що партнери, які мають чіткі життєві цілі, більш задоволені своїм шлюбом. Це може бути пов'язано з тим, що наявність спільних або індивідуальних цілей у шлюбі сприяє зміцненню взаєморозуміння та спільної роботи над досягненням цих цілей. Самоприйняття також виявило значущу кореляцію із задоволеністю шлюбом ($r = 0,359$, $p < 0,05$), що може вказувати на те, що партнери, які краще сприймають себе, більш задоволені своїми стосунками, оскільки вони, ймовірно, більш впевнені у своїй ролі в шлюбі.

Інші показники, такі як психологічне благополуччя загалом ($r = 0,349$, $p < 0,05$) і автономія управління оточуючим середовищем ($r = 0,186$), також виявили позитивні зв'язки із задоволеністю шлюбом, хоча лише загальний показник психологічного благополуччя є статистично значущим. Це може свідчити про те, що загальний рівень благополуччя, який включає різні аспекти психологічної стабільності та комфорту, має вагомий зв'язок із задоволеністю шлюбом.

Загалом, результати дослідження показують, що задоволеність шлюбом більш тісно пов'язана з показниками психологічного благополуччя, ніж шлюбний потенціал особистості. Зокрема, наявність чітких життєвих цілей і високий рівень самоприйняття позитивно корелюють із задоволеністю шлюбом, що підкреслює важливість особистісного розвитку та емоційної гармонії для підтримки успішних шлюбних стосунків. У той час, як шлюбний потенціал, в основному, корелює з особистісним зростанням, що свідчить про його зв'язок із внутрішнім розвитком партнерів, а не зовнішніми проявами благополуччя.

Таблиця 3.11

Взаємозв'язок шлюбного потенціалу та задоволеності шлюбом з установками в парі (кореляція Спірмена)

Назви змінних	Шлюбний потенціал особистості	Задоволеність шлюбом
Відношення до людей	-0,339*	0,056
Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням	0,398*	0,397*
Відношення до дітей	0,020	0,178
Орієнтація на переважно спільну або ж переважно роздільну діяльність, автономність подружжя або ж залежність подружжя один від одного	-0,357*	-0,391*
Відношення до розлучення	-0,007	0,174
Ставлення до любові романтичного типу	-0,037	0,320*
Оцінка значення сексуальної сфери в сімейному житті	-0,052	0,152
Відношення до «заборонності сексу»	0,318	-0,026
Відношення до патріархального чи егалітарної влаштуванню сім'ї	-0,307*	0,340*
Про відношення до грошей	0,279*	0,347*

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

У табл. 3.11 представлено результати кореляційного аналізу взаємозв'язку між шлюбним потенціалом, задоволеністю шлюбом та різними установками в парі за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена. Ці результати дозволяють виявити важливі зв'язки між психологічними характеристиками подружжя та їхніми ставленнями до ключових аспектів сімейного життя.

Однією з важливих змінних є «Відношення до людей», яка показала негативну кореляцію зі шлюбним потенціалом ($r = -0,339$, $p < 0,05$). Це може свідчити про те, що пари, які менш позитивно ставляться до інших людей, можуть мати нижчий потенціал для розвитку гармонійних взаємин у шлюбі. Можливо, знижена довіра або обмежені соціальні навички негативно впливають на внутрішню динаміку пари. Однак цей показник не виявив значущого зв'язку із задоволеністю шлюбом, що свідчить про те, що позитивне ставлення до людей більше пов'язане з потенціалом розвитку відносин, а не з відчуттям задоволеності від них.

Показник «Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням» показав позитивні кореляції як зі шлюбним потенціалом ($r = 0,398$, $p < 0,05$), так і із задоволеністю шлюбом ($r = 0,397$, $p < 0,05$). Це означає, що партнери, які вміють збалансувати свої обов'язки з отриманням задоволення від шлюбних стосунків, демонструють не тільки високий потенціал для розвитку гармонійного шлюбу, але й більшою мірою задоволені своїми стосунками. Такий баланс допомагає уникнути перенавантаження зобов'язаннями та сприяє збереженню позитивних емоцій у шлюбі.

Негативна кореляція між орієнтацією на переважно спільну або роздільну діяльність та як шлюбним потенціалом ($r = -0,357$, $p < 0,05$), так і задоволеністю шлюбом ($r = -0,391$, $p < 0,05$) вказує на те, що пари, орієнтовані на спільну діяльність і взаємозалежність, мають кращі результати в плані розвитку своїх стосунків і загального задоволення шлюбом. Це свідчить про те, що партнерство, засноване на спільних діях і підтримці один одного, є більш ефективним для побудови гармонійних взаємин.

Показник «Ставлення до любові романтичного типу» виявив позитивну кореляцію лише із задоволеністю шлюбом ($r = 0,320$, $p < 0,05$), що свідчить про те, що пари, які цінують романтичну любов, частіше відчують задоволення від шлюбних стосунків. Це може бути зумовлено тим, що романтична любов підтримує емоційний зв'язок між партнерами, що важливо для їхнього благополуччя.

Цікавим є показник «Відношення до патріархального чи егалітарного устрою сім'ї», який показав негативну кореляцію зі шлюбним потенціалом ($r = -0,307$, $p < 0,05$) і позитивну із задоволеністю шлюбом ($r = 0,340$, $p < 0,05$). Це може свідчити про те, що більш егалітарні погляди на розподіл обов'язків і ролей у сім'ї позитивно впливають на задоволеність шлюбом, однак у випадку шлюбного потенціалу можливо, що традиційні уявлення про сімейні ролі можуть створювати певні обмеження для розвитку партнерських відносин.

Показник «Про відношення до грошей» також показав значущу кореляцію з обома змінними: шлюбним потенціалом ($r = 0,279$, $p < 0,05$) і задоволеністю шлюбом ($r = 0,347$, $p < 0,05$). Це означає, що відповідальне та узгоджене ставлення до фінансів є важливим як для розвитку шлюбних відносин, так і для підтримки відчуття задоволеності від них. Фінансові аспекти є важливим елементом стабільності та взаємної підтримки у шлюбі, тому пари, які знаходять баланс у цьому питанні, мають кращі шанси на успіх.

Таким чином, результати кореляційного аналізу свідчать про те, що установки в парі мають значний зв'язок як зі шлюбним потенціалом, так і із задоволеністю шлюбом. Пари, які орієнтовані на баланс між обов'язками і задоволенням, спільну діяльність та егалітарність у стосунках, демонструють вищий рівень шлюбного благополуччя та задоволеності.

Таблиця 3.12

Взаємозв'язок шлюбного потенціалу та задоволеності шлюбом з конструктивністю сім'ї (кореляція Спірмена)

Назви змінних	Шлюбний потенціал особистості	Задоволеність шлюбом
Вплив	0,259*	0,271*
Фрустрація	-0,001	0,114
Інформація	0,041	0,056
Відчуження	0,057	0,156
Конструктивна-деструктивна сім'я	0,321*	0,338*

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

У табл. 3.12 представлені результати кореляційного аналізу взаємозв'язку між шлюбним потенціалом, задоволеністю шлюбом і конструктивністю або деструктивністю сімейних стосунків за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена. Ці результати дозволяють оцінити, як різні елементи сімейної динаміки пов'язані із загальним шлюбним потенціалом та рівнем задоволеності шлюбом.

Показник «Вплив» виявив значущу позитивну кореляцію як із шлюбним потенціалом ($r = 0,259$, $p < 0,05$), так і з задоволеністю шлюбом ($r = 0,271$, $p < 0,05$). Це свідчить про те, що певний рівень впливу між партнерами, ймовірно, сприймається як конструктивний елемент взаємодії, який сприяє розвитку шлюбних відносин і підвищенню рівня задоволення ними. Така кореляція може вказувати на те, що вміння партнерів впливати один на одного, враховуючи думки і потреби, є важливою складовою гармонійного спільного життя. Взаємний вплив допомагає створювати баланс і сприяє більш ефективній взаємодії в подружніх стосунках.

Інший важливий показник, «Фрустрація», не показав значущого зв'язку зі шлюбним потенціалом ($r = -0,001$) і задоволеністю шлюбом ($r = 0,114$). Це свідчить про те, що фрустрація, як негативний елемент у стосунках, не має прямого зв'язку з потенціалом подружжя або їх задоволеністю шлюбом. Можливо, фрустрація є лише короточасним або ситуативним фактором, який не обов'язково впливає на загальний рівень благополуччя в шлюбі, якщо пара вміє ефективно долати такі ситуації.

Показник «Інформація» також не показав значущих кореляцій ні з шлюбним потенціалом ($r = 0,041$), ні з задоволеністю шлюбом ($r = 0,056$). Це може свідчити про те, що рівень обміну інформацією між партнерами не є ключовим фактором для їхнього загального потенціалу чи рівня задоволеності. Хоча спілкування є важливим для будь-яких стосунків, можливо, існують інші аспекти взаємодії, які мають більший вплив на тривалість і якість шлюбу.

Цікаво, що показник «Відчуження» виявив слабкі позитивні кореляції з задоволеністю шлюбом ($r = 0,156$) та шлюбним потенціалом ($r = 0,057$), але ці зв'язки не є статистично значущими. Це може свідчити про те, що, хоча певний рівень емоційної віддаленості може існувати в стосунках, він не обов'язково має прямий зв'язок із загальним рівнем задоволеності чи шлюбним потенціалом. Можливо, відчуження є лише одним із багатьох чинників, які формують взаємини, і його вплив може бути частково компенсованим іншими позитивними елементами.

Найбільш значущими виявилися результати показника «Конструктивна-деструктивна сім'я», який продемонстрував позитивну кореляцію як із шлюбним потенціалом ($r = 0,321$, $p < 0,05$), так і із задоволеністю шлюбом ($r = 0,338$, $p < 0,05$). Це свідчить про те, що конструктивні взаємини в сім'ї є ключовим чинником для підтримки як високого шлюбного потенціалу, так і загальної задоволеності шлюбом. Партнери, які вміють конструктивно вирішувати конфлікти, підтримувати один одного і діяти разом, мають більш стійкі та гармонійні стосунки, що підвищує їхній загальний потенціал для тривалого щасливого життя у шлюбі.

Отже, результати цього дослідження показують, що найбільш значущими факторами для шлюбного потенціалу та задоволеності шлюбом є здатність партнерів до конструктивної взаємодії та їхній вплив один на одного. Водночас, такі чинники, як фрустрація та відчуження, хоча й можуть бути присутніми в шлюбі, не мають значного зв'язку із загальною якістю взаємин, якщо пара вміє ефективно керувати ними.

**Взаємозв'язок психологічного благополуччя та конструктивності сім'ї з
установками в парі (кореляція Спірмена)**

Назви змінних	Психологічне благополуччя	Конструктивна-деструктивна сім'я
Відношення до людей	-0,263*	-0,299*
Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням	0,075	-0,427*
Відношення до дітей	0,298*	-0,280*
Орієнтація на переважно спільну або ж переважно роздільну діяльність, автономність подружжя або ж залежність подружжя один від одного	-0,055	-0,152
Відношення до розлучення	-0,189	-0,368*
Ставлення до любові романтичного типу	0,388*	-0,027
Оцінка значення сексуальної сфери в сімейному житті	0,421*	-0,136
Відношення до «заборонності сексу»	-0,005	-0,065
Відношення до патріархального чи егалітарної влаштуванню сім'ї	-0,355*	-0,178
Про відношення до грошей	0,086	-0,355*

Примітка: «*»- статистична значущість на рівні $p < 0,05$.

У табл. 3.13 представлено результати кореляційного аналізу Спірмена, які виявляють взаємозв'язок між показниками психологічного благополуччя, конструктивністю сім'ї та установками в парі. Ці результати дають змогу зрозуміти, як різні сімейні установки та підходи до стосунків пов'язані з психологічним благополуччям партнерів і конструктивністю або деструктивністю їхніх взаємин.

Одним із ключових показників є «Відношення до людей», яке виявило негативну кореляцію як із психологічним благополуччям ($r = -0,263$, $p < 0,05$), так і з конструктивністю сім'ї ($r = -0,299$, $p < 0,05$). Це означає, що партнери, які мають менш позитивне ставлення до інших людей, можуть

відчувати нижчий рівень психологічного благополуччя, а також схильні до більш деструктивних взаємин у сім'ї. Менш позитивне сприйняття соціального оточення може свідчити про підвищений рівень стресу або емоційної напруженості, що впливає на загальний клімат у сім'ї.

Цікаво, що «Альтернатива між почуттям обов'язку і задоволенням» не виявила значущого зв'язку з психологічним благополуччям ($r = 0,075$), однак показала суттєву негативну кореляцію з конструктивністю сім'ї ($r = -0,427$, $p < 0,05$). Це може свідчити про те, що дисбаланс між обов'язками і задоволенням у шлюбі більше пов'язаний з конструктивністю взаємин, ніж з індивідуальним благополуччям партнерів. Коли один із партнерів відчуває, що його зусилля в шлюбі не відповідають отриманому задоволенню, це може сприяти розвитку деструктивної поведінки у взаєминах.

«Відношення до дітей» виявило позитивну кореляцію з психологічним благополуччям ($r = 0,298$, $p < 0,05$), що свідчить про те, що позитивне ставлення до дітей і важливість дітей у житті подружжя пов'язане з кращим психологічним станом партнерів. Водночас показник конструктивності сім'ї показав негативну кореляцію ($r = -0,280$, $p < 0,05$), що може свідчити про те, що певні труднощі або стреси, пов'язані з вихованням дітей, можуть створювати напругу в сімейних стосунках, що знижує рівень конструктивності у взаємодії між партнерами.

Інший важливий показник, «Відношення до розлучення», показав слабку негативну кореляцію з психологічним благополуччям ($r = -0,189$) та сильнішу негативну кореляцію з конструктивністю сім'ї ($r = -0,368$, $p < 0,05$). Це свідчить про те, що партнери, які більш схильні розглядати розлучення як варіант вирішення проблем, можуть бути менш конструктивними у стосунках, що призводить до погіршення їхньої взаємодії та зниження ефективності подолання конфліктів.

Позитивна кореляція «Ставлення до любові романтичного типу» з психологічним благополуччям ($r = 0,388$, $p < 0,05$) свідчить про те, що партнери, які цінують романтичну любов у стосунках, відчувають вищий

рівень психологічного задоволення. Це підкреслює важливість емоційної близькості та романтики для підтримки гармонійного стану в шлюбі. Водночас цей показник не виявив значущої кореляції з конструктивністю сім'ї, що може свідчити про те, що романтична любов сама по собі не є ключовим фактором, який визначає рівень конструктивності або деструктивності взаємин.

Іншим важливим показником є «Оцінка значення сексуальної сфери в сімейному житті», який виявив позитивну кореляцію з психологічним благополуччям ($r = 0,421$, $p < 0,05$). Це свідчить про те, що партнери, які надають вагомє значення сексуальному життю, мають вищий рівень загального психологічного благополуччя, оскільки гармонія в цій сфері сприяє емоційній стабільності та задоволенню. Водночас цей показник не показав значущого зв'язку з конструктивністю сім'ї.

Цікаво, що показник «Відношення до патріархального чи егалітарного устрою сім'ї» виявив негативну кореляцію з психологічним благополуччям ($r = -0,355$, $p < 0,05$), що свідчить про те, що більш патріархальні погляди можуть бути асоційовані з нижчим рівнем психологічного благополуччя. Водночас цей показник не показав значущого зв'язку з конструктивністю сім'ї, що може свідчити про те, що патріархальні чи егалітарні уявлення більше впливають на індивідуальне самопочуття партнерів, а не на якість їхньої взаємодії.

Загалом результати дослідження демонструють, що психологічне благополуччя партнерів тісно пов'язане з їхніми установками щодо романтичної любові, значення сексуального життя та ставлення до дітей, тоді як конструктивність сім'ї більшою мірою залежить від балансу між обов'язками і задоволенням, а також ставлення до розлучення і впливу дітей на стосунки.

ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ

У ході проведеного емпіричного дослідження вдалося виявити ключові особливості психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану. Перш за все, було встановлено, що загальний рівень психологічного благополуччя респондентів є відносно високим, незважаючи на складні життєві обставини. Такий результат свідчить про певну стійкість молодих сімей до впливу стресових факторів, викликаних умовами воєнного часу.

Аналіз складових психологічного благополуччя показав, що найвищі середні значення спостерігаються за показниками автономії управління оточуючим середовищем, самоприйняття та позитивного ставлення до життя, що свідчить про важливість збереження контролю над своїм життям, позитивного сприйняття себе та здатності адаптуватися до змін. Водночас значення змінної «Цілі в житті» виявилось дещо нижчим, що може свідчити про певну невизначеність або втрату життєвих орієнтирів через кризові обставини.

Результати діагностики шлюбного потенціалу показали, що молоді сім'ї мають високий потенціал для розвитку гармонійних стосунків, однак спостерігається значна варіативність між окремими респондентами. Це може вказувати на індивідуальні труднощі у підтримці стійких взаємин, що можуть бути зумовлені як особистісними особливостями, так і зовнішніми факторами, зокрема умовами воєнного стану. Задоволеність шлюбом також виявилася на середньому рівні, що свідчить про відносну стабільність взаємин у більшості пар, хоча варіативність у відповідях вказує на наявність певних проблем у деяких респондентів.

Кореляційний аналіз виявив низку важливих взаємозв'язків між психологічним благополуччям, шлюбним потенціалом, задоволеністю шлюбом та установками в сімейній парі. Було встановлено, що такі показники, як особистісне зростання, самоприйняття та цілі в житті, мають значущі позитивні зв'язки із задоволеністю шлюбом, підкреслюючи важливість особистісного розвитку та емоційної гармонії для підтримки

успішних стосунків. Також було виявлено, що пари, орієнтовані на спільну діяльність та егалітарні установки, демонструють вищий рівень шлюбного благополуччя та задоволеності стосунками.

Дослідження конструктивності сім'ї показало, що шлюбний потенціал та задоволеність шлюбом позитивно корелюють з конструктивними взаєминами між партнерами та здатністю до взаємної підтримки. Водночас такі чинники, як фрустрація та відчуження, хоча й можуть бути присутніми у стосунках, не пов'язані з якістю взаємин, якщо партнери вміють ефективно долати ці труднощі.

Загалом результати емпіричного дослідження вказують на те, що молоді сім'ї, незважаючи на кризові умови, мають високий потенціал для розвитку гармонійних та стабільних стосунків. Важливими умовами для підтримки психологічного благополуччя та задоволеності шлюбом є особистісний розвиток, орієнтація на спільну діяльність та конструктивна взаємодія між партнерами.

ВИСНОВКИ

Відповідно меті та поставленим завдання можна зробити наступні висновки:

1. У результаті теоретичного аналізу феномену «благополуччя» сімей встановлено, що благополуччя є багатовимірним поняттям, яке охоплює матеріальні, соціальні, психологічні та духовні аспекти, взаємодія яких забезпечує цілісність і внутрішню рівновагу сім'ї. Аналіз сучасної літератури дозволив розкрити психологічні особливості благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану: виявлено, що воєнні дії суттєво трансформують чинники, які впливають на психологічне благополуччя, підсилюючи стресові навантаження, порушуючи соціальні зв'язки та змінюючи рольові функції подружжя. Визначено, що для підтримки психологічного благополуччя молодих сімей в таких умовах необхідні нові підходи, які враховують специфіку кризового періоду та спрямовані на розвиток стійкості, адаптивності та взаємопідтримки в подружніх відносинах.

2. Результати показали, що, незважаючи на складні життєві обставини, загальний рівень психологічного благополуччя респондентів є відносно високим. Найвищі середні значення спостерігалися за показниками автономії управління оточуючим середовищем, самоприйняття та позитивного ставлення до життя, що підкреслює важливість збереження контролю над власним життям, позитивного самосприйняття та здатності адаптуватися до змін у кризових умовах.

3. Відповідно до теми дослідження, був підібраний релевантний психодіагностичний інструментарій, який включав методики «Шкала психологічного благополуччя», «Діагностика шлюбного потенціалу особистості», «Тест-опитувальник задоволеності шлюбом», «Установки в сімейній парі» та «Конструктивно-деструктивна сім'я». Ці методики дозволили комплексно оцінити різні аспекти психологічного благополуччя, взаємодії та установок у подружніх стосунках молодих сімей в умовах воєнного стану.

4. Емпіричне дослідження благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану показало, що, хоча задоволеність шлюбом знаходиться на середньому рівні, молоді сім'ї демонструють високий шлюбний потенціал та мають значний ресурс для розвитку гармонійних стосунків. Кореляційний аналіз виявив значущі взаємозв'язки між показниками психологічного благополуччя, шлюбним потенціалом, задоволеністю шлюбом та установками в сімейній парі. Зокрема, такі показники, як особистісне зростання, самоприйняття та наявність життєвих цілей, позитивно пов'язані з задоволеністю шлюбом, що підкреслює важливість особистісного розвитку та емоційної гармонії для підтримки успішних стосунків.

Дослідження також показало, що пари, орієнтовані на спільну діяльність та егалітарні установки, демонструють вищий рівень шлюбного благополуччя та задоволеності стосунками. Конструктивні взаємини між партнерами та здатність до взаємної підтримки виявилися ключовими факторами, які сприяють високому рівню шлюбного потенціалу та задоволеності шлюбом. Виявлені відмінності між сім'ями з різним подружнім стажем та кількістю дітей свідчать про те, що ці фактори також впливають на психологічне благополуччя та динаміку сімейних відносин.

Умови воєнного стану негативно впливають на психологічне благополуччя молодих сімей, причому цей вплив суттєво відрізняється залежно від тривалості подружнього життя. Сім'ї з подружнім стажем від одного до п'яти років демонструють нижчі показники психологічного благополуччя порівняно з сім'ями з подружнім стажем від п'яти до десяти років.

Проведене емпіричне дослідження підтвердило, що молоді сім'ї, навіть у складних умовах воєнного стану, мають високий потенціал для розвитку гармонійних та стабільних стосунків. Важливими умовами для підтримки психологічного благополуччя та задоволеності шлюбом є особистісний розвиток партнерів, орієнтація на спільну діяльність, егалітарні сімейні установки та конструктивна взаємодія між подружжям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благополуччя. Життя в достатку й спокої; добробут, щастя.
URL: <https://slovnyk.me/dict/sum/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%83%D1%87%D1%87%D1%8F>
2. Вишневська О. П., Завацька Н. Є., Петренко М. О., Завацький Ю. А. Матримоніальні уявлення в системі суб'єктивного благополуччя особистості. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи Збірник наукових праць. № 1(63). Київ. 2024. 68-76.
URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19976/1/Збірник%20№%201%2863%29%202024%20DOI.pdf#page=68>
3. Володарська Н. Д. Зміни почуття благополуччя в кризових ситуаціях.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/237410325.pdf>
4. Волосевич І., Когут І., Жерьобкіна Т., Назаренко Ю. Вплив війни на молодь в Україна.
URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja/Вплив%20війни%20на%20молодь%20в%20Україні.2023.pdf
5. Гасюк А. М. Соціально-психологічні чинники задоволеності шлюбом в умовах воєнного стану. Кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя. 2023.
URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/17707/Гасюк%20А.М.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Гезун В. В. Психологічне благополуччя особистості в умовах воєнного стану. Кваліфікаційна робота з психології. Кривий Ріг. 2022.
URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6846/1/Гезун%20Валерія%20_ПП-м-17.pdf
7. Гринів О. М. Детермінанти психологічного благополуччя сучасних чоловіків і жінок періоду ранньої дорослості. Проблеми сучасної психології. 2015. Випуск 29. 184-195.
URL: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-29.%p>

8. Грисенко Н. В., Батаєва К. Ю. Роль різних форм благополуччя у задоволеності шлюбом осіб зрілого віку. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Психологія». 2016. Вип. 22. 51-61.

URL:https://www.researchgate.net/publication/315983826_ROL_RIZNIH_FORM_BLAGOPOLUCCA_U_ZADOVOLENOSTI_SLUBOM_OSIB_ZRILOG_O_VIKU

9. Гуменюк Л. Й., Горін Н. О. Вплив сімейного благополуччя на організаційну поведінку керівника. Львівського державного університету внутрішніх справ. Науковий вісник № 1. 2012. 45-58.

URL:https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwie7taWkOKFAxV7zwIHHU6uBroQFnoECCkQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Firbis_nbu%2Fcgirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FNvldu_2012_1_7.pdf&usq=AOvVaw12zqS8ak2TrHJ_glCPvOhC&opi=89978449

10. Дроздова М. А. Особливості соціальних уявлень молоді про благополуччя на різних соціальних рівнях. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 32 (71). № 4. 2021. 22-27.

URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2021/6.pdf

11. Завацький Ю. Психологічні особливості суб'єктивного благополуччя особистості: матримоніальний вимір. Психологія особистості. 2022. Том 12. №1. 35-41.

URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/po/article/view/6639/6870>

12. Заверуха О. Психологічне благополуччя: шлях до щастя (до Всесвітнього дня психічного здоров'я).

URL:<https://lvet.edu.ua/index.php/studentu/psykholoh/2636-psykholohichne-blahopoluchchia-shliakh-do-shchastia-do-vsesvitnoho-dnia-psykhichnoho-zdorovia-2.html>

13. Зуєв І. О., Ткаченко І. В. Особистісна зрілість і самореалізація студентів технічних спеціальностей. Психологія студента: колективна монографія. Харків., 2023.

URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18129>

14. Ільницька А. О. Кваліфікаційна робота. Психологічне благополуччя сучасної української сім'ї. Житомир. 2022.

URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/13426>

15. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 52 с.

URL: https://www.academia.edu/81342341/Карамушка_Л_М_Психічне_здоров_я_особистості_під_час_війни_як_його_зберегти_та_підтримати_Метод_рекомендації_Київ_Інститут_психології_імені_Г_С_Костюка_НАПН_України_2022_52_с

16. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості: теоретичний аспект. Наука і освіта. №3. 2015. 48-54.

URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2015/JRN_3/PDF/10.pdf

17. Кашпур Ю. М. Психологічні особливості трансформації подружніх стосунків під впливом воєнних подій.

URL: http://eprints.zu.edu.ua/36845/7/113БІРНИК_Актуальні%20питання%20розвитку%20особистості_сучасність_%20інновації_перспективи_23%20%281%29.pdf#page=150

18. Клевака Л. П., Горбенко Ю. Л. Синдром відкладеного життя у стресових умовах війни. Психолого-педагогічні координати розвитку особистості. Збірник наукових матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції 2-3 червня 2022 року. Полтава. 2022. 105-109.

URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10572>

19. Кляпець О. Я., Ларіна Т. О. Підготовка молоді до подружнього життя: Методичні рекомендації. К. Міленіум, 2009. 104 с.

URL: https://lib.iitta.gov.ua/8763/1/Klyapec_Larina.pdf

20. Корнюх А. О. Задоволеність подружнім життям та його сутнісні характеристики. Збірник наукових праць. Психологічні науки. Том 2. Випуск 9. 135-139.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2012_2_9_28

21. Кошева Ю. В., Кірюхіна М. В., Хомяк О. В. Подружня сумісність у психологічному аспекті. 2019.

URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/156588/170125>

22. Кашлюк О. І. Основні чинники, які впливають на психологічне благополуччя особистості

URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/157308/156550>

23. Кошонько Г. А. Теоретичні засади дослідження подружньої сумісності як психологічного феномена. Теорія і практика сучасної психології (Online). 2019. № 2. Т. 1. 155-160.

URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/part_1/32.pdf

24. Марценюк М. О., Шопа Г. М. Чинники подружнього благополуччя молодії сім'ї. 143-146.

URL: http://dspace-s.ssu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6228/1/Factors_of_marital_well-being_of_a_young_family.pdf

25. Маркуш О. В., Кушнір Ю. В. Фактори, які впливають на психологічне благополуччя сім'ї. 135-139.

URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjhLMCTkeKFAxVG2QIHHeNDMgc4ChAWegQIDhAB&url=https%3A%2F%2Fjvestnik-sss.donnu.edu.ua%2Farticle%2Fview%2F12864%2F12769&usg=AOvVaw223p9oOGkG6_m11ObI1qu3&opi=89978449

26. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій: психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В.

Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук; за ред. Л. М. Карамушки. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/56142>

27. Мороз А. С. Психологічні особливості сімейного благополуччя на різних етапах розвитку сім'ї.

URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13123/1/page_047.pdf

28. Музика І. О. Особливості соціальної роботи з молодими сім'ями в умовах воєнного стану. Кваліфікаційна робота. Київ. 2023.

URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60602/1/ФЛСК_2023_231_Музика%20І.О..pdf

29. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 235 с.

URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286271731.pdf>

30. Пенькова О.І. Психологічне благополуччя: теоретичний аналіз проблеми.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723570/1/Пенькова%20-2020-1.pdf>

31. Пірен М., Ясенова А. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми.

URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/657>

32. Помиткіна Л. В., Злагодух В. В., Хімченко Н. С., Погорільська Н. І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. Вид-во Нац. університету «НАУ-друк», 2012. 270 с.

URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1023897/mod_resource/content/1/Psykholohiia_simji%20%281%29.pdf

33. Потапчук Є. М. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером: довідник сімейного психолога. Хмельницький: Видавництво PolyLux design & print. 2020. 36 с.

URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2345e2ff-26a4-4308-b7f9-8615443190bc/content>

34. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі: навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.

URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12763.pdf>

35. Радько О. В. Феномен психологічного благополуччя особистості в сучасній психології та його компоненти: теоретична модель

URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/6_2019/part_1/32.pdf

36. Сердюк Л.З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип. 17. Київ, 2017. С. 124-133.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709129/1/Сердюк%201.pdf>

37. Сердюк Л. З, Дубчак Г. М. Ціннісно-орієнтаційна єдність як фактор психологічної сумісності подружжя. 268-277.

URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v9/i12/27.pdf>

38. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. К.: ТОВ «Основа-Принт», 2009. 248 с.

URL: [https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Family-ukr-
WEB_copy.pdf](https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Family-ukr-
WEB_copy.pdf)

39. Слюсар Л. Українська сім'я в умовах війни. Демографія та соціальна економіка. 2023, № 2 (52). 3-20.

URL: https://www.researchgate.net/publication/372055268_The_Ukrainian_Family_in_the_Conditions_of_War

40. Сова М. О. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. М. О. Сова, С. О. Деніжна. К.: 2014. 212 с.

41. Столярик О. Ю., Семигіна Т. В. Благополуччя сімей як основа для планування соціальних інтервенцій. Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації: збірник тез доповідей

міжнародної науково-практичної конференції (Кропивницький, 19 листопада 2022 р.): у 2-х ч. Кропивницький: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 38-40.

URL:https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/366186471_BLAGOPOLUCCA_SIMEJ_AK_OSNOVA_DLA_PLANUVANNA_SOCIALNIH_INTERVENCIJ/links/6396167711e9f00cda39ae47/BLAGOPOLUCCA-SIMEJ-AK-OSNOVA-DLA-PLANUVANNA-SOCIALNIH-INTERVENCIJ.pdf

42. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf

43. Теслюк В. М, Ільків Л. А. Феномен подружньої сумісності: поняття та якісний зміст.

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-podruzhnoyi-sumisnosti-ponyattya-ta-yakisniy-zmist/viewer>

44. Ткаченко В. Є. Благополуччя подружніх відносин і його психологічні детермінанти: теоретичний аналіз.

URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/3_2010/28.pdf

45. Троценко Н. Є. Фактори сімейного благополуччя.

URL:<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6759/1/Тимошенко%20Фактори%20сімейного%20благополуччя.pdf>

46. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.

URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21440/1/posibnyk_simi_a%202021.pdf

47. Фещенко А.. Дослідження рівня благополуччя подружжя з різним досвідом тривалості шлюбних відносин.

URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25146/1/mog.pdf>

48. Хрепливець М. А. Психологічне благополуччя: визначення поняття та змісту.

URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_03_2017/pdf/59.pdf

49. Чайка Г. В. Сучасні дослідження психологічного благополуччя (за матеріалами зарубіжних авторів).

URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162001253.pdf>

50. Шинкаренко І. Сім'я в умовах війни: психологічні, психосоціальні та психопатологічні проблеми. Науковий вісник ДДУВС. 2022. Спеціальний випуск № 2. 550-557.

URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/S2/s-2-2022-550-557.pdf>

51. Щербакова І. М. Духовне благополуччя та психічне здоров'я людини в умовах кризового сьогодення. Abstracts of XXIII International Scientific and Practical Conference. Madrid, Spain. Pp. 462-463.

URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/04/THE-CURRENT-STATE-OF-THE-ORGANIZATION-OF-SCIENTIFIC-ACTIVITY-IN-THE-WORLD.pdf#page=463>

52. Якимчук Я. В. Особливості суб'єктивного сприйняття та переживання психологічного благополуччя особистістю в умовах війни.

URL: https://www.researchgate.net/profile/Vitalii-Saiko/publication/376721612_Doslidzenna_zmistovnih_i_procesualnih_teorij_motivacii_personalu/links/65854e062468df72d3c3f80b/Doslidzenna-zmistovnih-i-procesualnih-teorij-motivacii-personalu.pdf#page=423

53. Яковенко О. В. Психологічне благополуччя як особистісний феномен.

URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4a093dc-a488-4f99-a47b-864f0cc44075/content>

54. McKeown Kieran, Pratschke Jonathan, Haase Trutz. Family Well-Being: What Makes A Difference? (2003).

URL: <https://www.lenus.ie/bitstream/handle/10147/287393/FamilyWellBeing.pdf?sequence=1>

55. Patricia A. Thomas, Hui Liu, Debra Umberson. Family Relationships and Well-Being (2024).

URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/e6ed/247c00747c626601304af9ab85d1eddec27f.pdf>

56. Shahram Mansoory. Youth well-being within the family context. Belief and behavior patterns of Swedish fathers, mothers, and youths (2021).

URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1599938/FULLTEXT03.pdf>

АНОТАЦІЯ

Покутня Юлія.- Кваліфікаційна робота.- Психологічне благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану.

В кваліфікаційній роботі було проаналізовано особливості психологічного благополуччя молодих сімей в умовах воєнного стану. Спираючись на результати дослідження, ми бачимо, що рівень психологічного благополуччя є високим, незважаючи на ситуацію в країні. Задоволеність шлюбом хоч і знаходиться на середньому рівні, однак шлюбний потенціал та ресурс для розвитку міцних та гармонійних стосунків показує високий рівень. У досліджуваних нами респондентів ми побачили, що вагоме значення має і особистісне зростання, наявність власних цілей та позитивне сприйняття себе має прямий зв'язок до задоволеності від шлюбу. Результати демонструють, що умови воєнного стану мають негативний вплив на молоді сім'ї та ставить перед ними ряд викликів. Цікавим є те, що сімейні пари у яких стаж до п'яти років демонструють значно менший показник психологічного благополуччя, ніж ті, які у шлюбі більше п'яти років. Можемо зробити висновок, що для підтримки задовільного рівня психологічного благополуччя вагомий внесок мають особистий розвиток кожного із партнерів, спільна діяльність та взаємодія між подружжям, яка має бути конструктивною.

ANNOTATION

Pokutnia Yuliia.- Qualification work.- Psychological well-being of young families in wartime conditions.

The qualification work analyzes the peculiarities of the psychological well-being of young families under martial law. Based on the results of the study, we see that the level of psychological well-being is high, despite the situation in the country. Marital satisfaction is at an average level, but the marriage potential and resources for developing strong and harmonious relationships are high. The respondents we studied showed that personal growth is also important, and that having one's own goals and a positive self-image are directly related to marriage satisfaction. The results demonstrate that martial law conditions have a negative impact on young families and pose a number of challenges to them. Interestingly, couples with less than five years of marriage experience demonstrate a significantly lower level of psychological well-being than those who have been married for more than five years. We can conclude that to maintain a satisfactory level of psychological well-being, the personal development of each partner, joint activities, and interaction between spouses, which should be constructive, make a significant contribution.